

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Tribunal Poenitentiae Sev Libri Dvo Prior De Poenitente Ut Reo Posterior De Confessario Ut Judice

Stoz, Matthäus

Anno M.DC.LXXXIX.

Quæstio I. De Examine Conscientiæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-37144

LIBER PRIOR DE POENITENTE.

Iste in Tribunali Pœnitentiæ & Reus & sui ipsius Accusator simul etiam tam pro se, quàm contra se Testis est, ut dixi; imò & Executor injuncti operis pœnalis. Unus ergo cùm plures personas gerat, plura quoque habet, quæ, necesse est, ut diligenter observet.

P A R S I.

DE IIS, QUÆ ANTE CONFSSIONEM SUNT OBSERVANDA.

Inter ea, quæ ad Confessionem Sacramentalem ritè, utilitèrque peragendam servire possunt, & priùs, quàm ea instituantur, curanda sunt, principem ferè locum tenet Examinatio Conscientiæ. Hanc ergo primùm, postea etiam cetera profèquemur.

QUÆSTIO I.

De Examine Conscientiæ.

Hoc nomine intelligitur investigatio eorum, quæ à Pœnitente, vel ut Reo, ad sacrum Pœnitentiæ Tribunal sunt deferenda; à Sacerdote verò, vel ut Judice, cognoscenda, solvenda aut liganda.

ARTICULUS I.

De necessitate Examinis Conscientiæ.

2. Antequam Confessio instituat, necessarium & idoneum tempus deligen-
R. P. Stoz Trib, Pœnit.

dum est ad peccata animo repetenda, præfertim, si jam satis longum tempus ab ultima confessione sit elapsum. Et id quidem jure positivo divino, ex Christi ordinatione. Etsi enim nusquam in sacra Scriptura legatur, Christum præceptum Conscientiæ ante Confessionem examinandæ imposuisse; per necessariam tamen consequentiam deducitur. Nam qui præcipit finem, hoc ipso etiam implicite præcipit media ad illum finem consequendum necessaria, in potestate nostra posita: sic mirum cùm Magistratus jubet, Notarium aliquid scripto consignare, hoc ipso jubet

A

etiam

etiam accipere calamus, & atramento tingere. Cum ergo Christus præceperit integram mortalium peccatorum omnium confessionem, etiam Examen Conscientiæ, sine quo integritas illa haberi nequit, præcipit: neque enim statim occurrunt omnia peccata, sed oportet memoriam accurata discussione replicare. Et sanè etiam ipsa natura iudicii, ad cuius formam Sacramentum Pœnitentiæ institutum est, id exigit: quia pœnitens non tantum Rei, sed etiam Accusatoris partes agit: accusatio autem non debet temerè institui, effutiendo, quidquid in buccam venit: sed causæ status diligenter est investigandus. Unde Concilium Trident. *sess. 14. cap. 5. & can. 7.* exigit, ut confessurus diligentius se excutiat & conscientiæ suæ sinus omnes ac latebras exploret. Vide Bonac. *de Pœnit. q. 5. s. 2. p. 2. §. 1. n. 1.*

3. Est autem hoc Conscientiæ Examen tam necessarium, ut vel voluntaria eius præmissio, vel notabilis seu gravis in eo faciendo negligentia non tantum sit peccaminosa, sed etiam ipsum Sacramentum reddat vel infructuosum, ut Henric. *l. 5. c. 11. n. 1.* cum plerisque Thomistis docet, vel, quod Coninch. *de Pœnit. D. 4. d. 11. n. 71.* Laym. *l. 5. rr. 6. c. 9. n. 2.* Suar. *D. 20. f. 5.* & aliis placet, & videtur verosimilius, omnino nullum atque invalidum. Est enim formalis integritas (de qua infra *p. 3. q. 2. art. 4.* dicitur, quid sit,) de essentia Confessionis, nec sine Examine haberi potest: deficiente autem aliquo essentiali, totum Sacramentum nullum est, & confessio repetenda eo modo, quo suo loco infra *p. 3. n. 344.* dicitur. Quare non est semper consultum, aliquem urgere, certâ horâ,

quasi puncto temporis, confiteri, ne imparatus sacrilegè confiteatur.

4. Ex modò dictis satis apparet, in quam grave ipsius pœnitentis spirituale damnum cedat, graviter negligentem esse in sua conscientia discutienda; cum ea de causa Sacramentum hoc reddatur vel infructuosum, vel, quod gravius est, etiam profus irritum: quod quia multi vel non sciunt, vel non considerant, contingit, ut accessuri ad confessionem, nullam vel exiguam curam habeant, peccata commissa in memoriam revocandi.

5. Nihilominus tamen fieri quandoque potest, ut confessio etiam licitè instituatursine prædicto Examine. Et I. quidem, si necessariò confitendum sit & temporis angustia spatium non relinquunt cogitandi, ut in repentino mortis periculo, v. g. prælii, naufragii, &c. accidit: tunc enim sufficit dicere, quod occurrit. II. si quis valde rudis sit, vel obnoxius scrupulis, ut adeo metuat, ut quantò magis indagaturus est, tantò magis ex eo Examine fiat perplexus & anxius: modò interim Confessarius velit suis interrogationibus illius defectum supplere, & ut Bonac. *de Pœnit. D. 5. q. 4. f. 2. p. 2. §. 1. n. 6.* cum Suar. *D. 22. f. 10. n. 5.* docet, pœnitens habeat propositum fideliter respondendi Confessario, quem scit de more interrogaturum, & eâ in re esse industrium. Hæ enim duæ exceptiones per epikiam & benignam interpretationem ex legibus deducuntur: non enim credibile est, Christum Dominum tam benignum, & misericordem, cuius jugum suave est, Matth. *11.* tam arde obligasse ad Examen Conscientiæ, ut, quando propter instantem mortis articulum fieri non potest,

potest, homo necessariò debeat damnari; vel cum tanta animi sui carnificina in sua peccata inquirere. III. si quis meritò præsumere potest, se nullum peccatum mortale admisisse, quin statim adverteret Suar. n. 1. quia cautè vivit, frequenter se examinat, sæpe confitetur; poterit statim confiteri sine omni Examine prævio, quidquid inciderit; est enim hoc Examen eà de causa instituendum, ut ad Sacerdotem deferantur omnia peccata mortalia, cujusmodi tamen pœnitentem non infectum esse ponimus. Cessante autem sine cessat etiam obligatio adhibendi medium, ad ejus finis consecutionem aliàs requisitum.

ARTICULUS II.

Quàm accuratum debeat esse Examen Conscientiæ?

6. Cùm, ut ex dictis constat, tanti referat Conscientiam suam ante Confessionem discutere, ut ex solius Examinis defectu etiam invalida reddi possit, merito ulteriùs indagatur, quanta in hoc negotio diligentia, & accuratio sit adhibenda. Equidem certum est, per se non sufficere perfunctoriam peccatorum examinationem, sed debere esse diligentem, ut constat ex Concilio Trident. *supra*. n. 2. allegato: quin & ipsum naturæ lumen distat, tanti momenti negotium, ut æterna salus ex eo pendeat, non esse cursim, & obiter, sed diligenter & accuratè perficiendum.

7. Quanta autem diligentia adhibenda sit, ut centeri possit esse sufficiens ad Confessionem, nulla certa ac generali regulâ definiti potest. Illud generatim dici potest, in peccatorum numero indagando & exprimendo, nec certitudinem, nec dili-

gentiam requiri summam & exactissimam Reginald. l. 4. c. 2. n. 8. Non certitudinem; hæc enim est sæpe impossibilis. Non diligentiam summam: de hac enim nullum extat præceptum: & cùm tanta esse non possit, ut major & accuratior esse nequeat, nunquam Conscientiæ quies obtinebitur: quod est durissimum. Sufficit ergo, eam diligentiam esse mediocrem Bonac. cit. D. 5. q. 5. f. 2. p. 2. §. 1. n. 4. Reginald. n. 10. Hæc est enim bonitas & clementia Christi, ut in suo servitio non exigat summum conatum; alioquin innumeri nascerentur scrupuli: quis enim, ut modò dixi, scire possit, an summam diligentiam adhibuerit? nec plus præstare poterit? Nec refert, quòd hoc negotium sit summi momenti, adeòque summâ curâ dignum. In legibus enim positivis non sola rei dignitas spectatur; sed etiam, & quidem præcipuè, possibilitas, & legislatoris voluntas: Christus autem, hujus Sacramenti auctor, non voluit tam grave onus imponere, sed communi hominum fragilitati se accommodare.

8. Ceterùm quænam sit mediocris diligentia, ad usum Sacramenti Pœnitentiæ sufficiens, non satis explicatur ab auctoribus. Laym. l. 5. tr. 6. c. 8. n. 5. Coninch D. 7. d. 6. n. 71. Suar. n. 3. cum Scoto in 4. D. 17. q. un. art. 2. dicunt, exigibilem, qualem homines non ignavi in rebus seriis & magni momenti, quæ ipsis multum cordi sunt, adhibere solent; sumperuntque hanc regulam ex S. Augustino de *verâ & falsa pœnit.* c. 14. ubi dicit, tantam inquisitionem debere facere pœnitentem, quantam faceret in negotio arduo. Verùm hi non satisfaciunt: nam homines industrij in rebus pecuniariis, quæ haud

dubiè sunt multò minoris momenti, quàm confessio, multò majorem diligentiam & curam adhibent, quàm ad parandam confessionem exigatur. Nam quotidie accepta & expensa adnotant, & ad obolum omnia supp utant. Hanc verò calculandi solertiam à confessuro nemo postulat. Exemplar ergo diligentiae humanae in rebus pecuniariis, quae sunt alicujus momenti, non est regula statuendi diligentiam debitam in Examine Conscientiae.

9. Alij tantam ajunt requiri diligentiam, quantam homines mediocriter boni in excutienda sua conscientia adhibent. Verè quidem, sed non practicabiliter. Nam quis novit homines mediocriter bonos? quis scit, quonam illi modo se parent ad confessionem? cum res ista clam fiat, nec usu observari queat. An ergo plateæ obeundæ, interrogatum, quo modo se examinent, quando volunt confiteri.

10. Alij cum Navar. in *Cap. Fratres, de Pœnit. dist. 5.* & in *Man c. 9. n. 13.* totum in viri prudentis arbitrium rejiciunt, tantam scilicet diligentiam requiri, quantam vir aliquis prudens spectatis circumstantiis judicet sufficere ad omnia mortalia in memoriam revocanda. Verùm mallem, ut hi paulisper prudentis viri personam prodidissent & sustinuissent, dixissentq; ipsi, quantam in hoc negotio sufficere judicarent diligentiam, ne, qui idem scire percuperet, ab uno prudenti viro mitteretur ad alium. Etsi enim speculativè verum sit, quod dicunt, quis tamen semper ad manum habebit, & unde evocabit, virum prudentem, quem consulat? cui exponat tempus impensum, & curam in examine adhibitam, ut decernat, satisfeceritne quis suo officio, an non?

11. Ut ergo ad scopum propositæ quæstionis propius accedamus, illa videtur esse mediocris & moralis diligentia, quæ suppositâ præceptorum DEI vel Ecclesiæ, contra quæ peccari potuit, notitiâ juxta statûs sui conditionem mentis oculos reflectit ad omnem præteriti temporis decursum, de die in diem, de hora in horam lustrando, quid cogitare, dicere, agere sit solitus. Quo tempore sic perlustrato acquiescere potest, & cogitare, se satisfecisse; etsi putaret, se, si accuratius inspiceret, & eadem vestigia sæpius relegeret, adhuc aliquid reperturum: hæc enim esset summa diligentia, ad usum hujus Sacramenti non necessaria: imò meticulous & anxiiis hominibus non consulenda: scrupulosius enim inquirendo & se anxios reddendo etiam peccarent.

Dixi: *Suppositâ notitiâ, &c.* sicut enim frustra quæserit hominem fugitivum, qui nullam penitus notitiam illius habet, quia vel sponte occurrentem non cognosceret; ita frustra in locis & temporibus quæret peccata, qui nescit, quæ sint peccata. Debet ergo notitiam peccatorum ex Catechismo, Concionibus, vel libellis, peccatorum catalogum describentibus, v. g. ex Costero, Manuali Sodalitatis, aut syllabo à nobis infra p. 3. q. 3. contexendo haurire.

12. Sed ut hæc adhuc meliùs declarentur, tria hominum genera oportet distinguere. Quidam enim quotidie suam examinant conscientiam, & peccata commissa etiam in pugillares referunt. Et his ante confessionem non est novâ opus discussione, nisi ab ultimo examine. Alij non faciunt quidem quotidianum examē, tamen confitentur frequentius v. g. quot septi-

septimanis, aut mensibus. Neque hi, ut Reginald. l. 4. c. 2. n. 11. & alij recte notant, multo tempore indigent; quia peccata mortalia, quæ sola, ut dicitur infra p. 3. n. 11. & n. 18. ad confessionis tribunal necessariò deferenda sunt, tam brevi tempore commissæ facillè occurrunt. Alij denique nec faciunt quotidianum examen, neque crebriùs consentunt in anno, quam vel semel tantùm in paschate, vel quatuor præcipuis festivitatibus. His utique longius tempus est necessarium: tamen ne singulos dies & singulas cuiusque diei horas inspicere debeant (hoc enim esset infiniti laboris, & multos abstereret) hoc possunt compendio juvari, nimirum, ut semper tria tempora inspiciant. I. unum diem profectum, quid in illo per singulas horas facere consueverint; eadem enim erit ceterorum ratio. II. similiter unum diem festum. III. dies extraordinarios, ut itinerum, nuptiarum, conviviorum &c. ubi peculiare peccandi occasiones occurrere potuerunt. Quo peractò (ad id autem non adedè longo opus est tempore) acquiescent, tanquam officio suo perfuncti: quin etiam ipsa conscientiæ quies, Examen sic peractum consecuta, testimonium perhibet officij rite peracti.

13. Neque insolens videri debet hæc debiti diligentia determinatio: est enim tum rationi, tum aliorum Doctorum fundamentis consentanea. Et rationi quidem: ille enim verè est diligens in conscientia examinandâ, qui adhibet media peropportuna ad præteritarum rerum memoriam refricandam: talia autem media sunt signa quædam sensibilia externarum circumstantiarum loci, temporis &c. si-

cut in memoria locali talia fingi solent ad juvandam recordationem; item ordo ac series actionum. Species enim connexæ se mutuò excitant, & si sint rerum sensibilibus, sunt valde vivaces, & faciliùs occurrunt. Qui ergo dicto modo se examinant, ordinatè percurrendo vitam præteritam cum reflexione ad locum, tempus, personas, quibuscum conversati sunt, &c. adhibent media ad memoriam præteritorum repetendam opportuna, & consequenter censendi sunt esse verè diligentes.

14. Quòd autem eadem determinatio sit etiam aliorum doctorum fundamentis conformis, facillè constat ex allatis *supra à n. 8.* regulis, quibus sufficientem diligentiam descriperunt. I. erat, tantam diligentiam adhibendam esse, quantam homines industrij in negotio arduo & magni momenti adhibent. Hæc autem, quam dixi, perlustratio omnium locorum ac temporum est talis: utique enim magni momenti res est hostium stationes, & statum explorare, & tamen si explorator omnia loca, in quibus hostis esse potest, lustrat & circumspiciat, putatur officio suo bene functus esse, etsi non omnes sepes, dumeta, angulos domûs &c. sit perscrutatus. II. regula erat, tantam diligentiam sufficere, quantam homines mediocriter boni in sua conscientia examinanda adhibent. Sed dictum modum plures Religiosi, qui utique saltem mediocriter boni sunt, usurpant: imò S. P. N. IGNATIUS in suo nunquam satis laudando Exercitiorum libello hunc Examinis modum suadet, ut singulas diei horas quis percurrat, &c. III. regula erat iudicium viri prudentis, qualis utique

fuit S. IGNATIUS : hic autem, ut modò dixi, majorem conscientia discutiendæ accuratationem non requirit : quod ipsius iudicium etiam alij sapientes probarunt.

15. Negligentia venialis, seu levis (de magnâ & gravi jam *supra n. 3. dixi*) in Examine conscientia commissa, non facit irritum Sacramentum; nec ejus effectum, qui est collatio gratia peccatorum ablativa, impedit Laym. *n. 5. Fill. tr. 7. c. 5. n. 31. & reliqui communiter.* Unde qui bona voluntate accessit ad examen, cupiens sufficientem diligentiam adhibere, non debet timere, se defectu Examinis non esse rectè aut fructuosè confessurum : peccata enim mortalia tam grandia sunt & patentia, ut, nisi negligentia sit crassa & notabilis, hominem timorata nec projecta conscientia latere non possint.

16. Ceterùm an Examen præmissum ad valorem Sacramenti fuerit sufficiens, ita ut confessio postea non sit iteranda, hoc ferè indicio deprehendes. Si enim post confessionem plura peccata mortalia memoria occurrant, quàm in confessione fuerint explicata, non fuit diligentia sufficiens. Idem est, si intra unam & alteram confessionem lapsus sit breve tempus, unius v. g. vel alterius septimanae, & tamen unum vel duo peccata mortalia memoriam subterfugiant; cùm enim hæc, ut paulo ante dixi, tam magna sint, ut vel parum in præteritam paucorum præcedentium dierum vitam & acta inquirenti non possint non occurrere, merito quis credere potest, se graviter in excutiendis conscientia suæ latebris negligentem fuisse. Quod si autem occurrant aliqua, sed multò pauciora, quàm confes-

sa, credendum est, diligentiam fuisse sufficientem ad valorem Sacramenti. Ex his autem breviter

17. Pater, illos, qui ex priori suam conscientiam examinantium classe sunt, teneri ad novam peccatorum jam ante manifestorum confessionem, & præterea ad accusandos se de tua illa negligentia: peccarunt enim hi mortaliter omitendo debitam diligentiam, & confessionem fecerunt sacrilegam Bonac. *l. 5. n. 5. Navarrus in Man. c. 9. n. 13. alij.* E contrario illi, de quibus posteriori loco *num. præcedenti* dixi, non sunt obligandi ad confessionem iterandam; satis est, si de omisissis se accusent, & de negligentia ad cautelam.

ARTICULUS III.

A quo, & quando instituendum sit Examen.

18. Examen hoc ordinariè quidem ab ipsomet pœnitente propria industriâ faciendum est: ad quod proinde Confessarij suos pœnitentes adhortari, & quantum fieri potest, etiam assuefacere debent, dimittendo etiam nonnunquam, si consultum videbitur, sine absolutione, ut se ipsi prius examinent, modò tam rudes non sint (ut sanè communiter esse solent rustici) ut seipso proprio studio examinare non possint; neque salutis suæ tam incurij, ut ad confessionem redire non velint.

19. Dixi *ordinariè*: Potest enim quandoque eadem examinatio fieri & suppleri ab ipso Confessario per prudentem examinationem; modò pœnitens habeat propositum respondendi & obediendi confessorio,

Confessario, quem novit de more interrogatum, & virum de se in ea re esse industrium: quod maxime in rudibus & rusticis, qui plerumque sua peccata præmeditari non possunt, locum habet Bonac. n.6. imò si Confessarius velit, potest hoc onus ordinariè in se etiam suscipere, quamvis habeat pœnitentem alioqui satis prudentem. Quomodo autem hæc examinatio à Confessario sit instituenda, dicitur lib.2. à n.10. sed ordinariè consultius longè videtur, pœnitentes ad propriam examinationem assuefacere. Neque ullo modo tolerandus est abusus quorundam, qui nihil volunt confiteri, nisi quod interrogantur: hoc enim tantum est, ac velle tacere peccata, quæ non interrogaberis. quod utique idem est, ac esse indispotum ad absolutionem Navar. in Man. c.10. n.6. Ex dictis breviter

20. Pater, conscientiam esse examinandam prius, quam ad confessionem accedas. Potest tamen quandoque etiam inter confitendum discutiri: v.g. si quis recitaret præcepta & ad singula subsistens cogitaret, an peccasset. Sed hoc non est consultum: tum quia mora hæc tam Confessario, quam aliis etiam Confessoribus non potest non esse longè molestissima: tum quia metus & anxietas confitendi turbat memoriam: tum denique quia hoc haud dubiè signum clarum est hominis incurii, neque de confessionis bene peragendæ negotio satis solliciti, si quidem aliud fieri possit.

ARTICULUS IV.

Quamdiu faciendum sit Examen?

21. Hæc res non potest certo tempore definiri, ut sufficiant tot vel tot horæ,

quia non solum varietas materiæ examinandæ plus minusve temporis postulat (homo enim raro confitens, & multis peccandi occasionibus expositus probabiliter plura peccata admisit, quam alii sæpe confitentes, & securiorem vitæ statum habentes) sed etiam dispositio pœnitentis. Homo enim perspicax & memoriâ pollens facilius in suorum peccatorum notitiam veniet, quam hebes & obliviosus: citius etiam, qui certo ordine & methodo procedit per præcepta ac temporum intervalla, quam qui confusè, & inordinatè, ac tantum in genere cogitat, quid peccarit, non adhibitis præceptorum, locorum, temporum, personarum, negotiorum &c. indiciis, vel hermetibus, quæ memoriâ refricare possunt: solent. Itaque quisque tantum temporis in discutienda sua conscientia adhibebit, quantum pro ratione suæ personæ, & conditionis judicaverit, satis esse ad peccata, quæ ab ultima confessione, ritè peractâ, admisit, reolenda.

ARTICULUS V.

Quæ sit Materia Examinis?

22. Materia examinis pro futura confessione eadem est, quæ ipsius confessionis. Est autem, ut id obiter hoc loco dicam, confessionis materia duplex, remota una, altera proxima; ista est contritio & confessio, quarum illam *part. 2.* istam verò *part. 3.* quantum satis erit, prosequemur. Remota, quam hoc loco præcipuè spectamus, rursus alia est necessaria, alia sufficiens: illa est, quæ si sine justa causa omittatur, confessionem reddit invalidam, & sacrilegam: ista verò est, quæ, licet etiam studiosè omittatur,

tur, confessionem tamen non irritat, sed sufficit ad ejus validam & fructuosam administrationem.

23. Jam ergo sicut sola peccata, eaque tam mortalia, quam venialia sunt materia confessionis; ita etiam, qui confiteri cogitat, debet à conscientia sua rationem totius temporis, ab ultima confessione elapsi, exigere, solum inquirendo, quid quovis die cogitatum, dictum, factum, aut omissum sit, præsertim circa peccata mortalia, & in quæ frequentior & proclivior est lapsus: sunt enim peccata mortalia necessario, ut confitenda, ita & investiganda, & quidem ita, ut, quantum fieri potest, nullum eorum prætermittatur; venialia verò tam anxie & scrupulose non sunt perquirenda, sed solum, quæ graviora sunt, molestiora & frequentiora, feligenda sunt.

24. Quod tamen non eò dictum putetur, quòd noxæ, quæ à Theologis veniales appellantur, levè quid sint, adeoque levi etiam ducendum sit religioni, eas admittere: quamcunque enim noxam, in se aliàs levissimam, malum valde grave esse, & idcirco summopere fugiendum, facile comprehendet, qui perpenderit nullam esse tam levem, ut infinitam DEI Majestatem non offendat, atque adeo eidem etiam non displiceat, mereaturque gravissimas purgatorii pœnas.

25. Cùm ergo auctor sum, ut, quæ inter venialia non sunt insignia, in numerum & censum eorum, quæ postea ad sacrum Pœnitentiæ Tribunal deferentur, non deducantur; non ajo, parvipendenda illa esse, aut omnino etiam contemnenda: absit hoc à me procul! absit! quod conændo hoc solum est, ut &

magna & manifesta temporis jactura, & tedium aurium evitetur, dum minima quæque ad Examen & subsequentem inde Confessionem trahuntur. Suppetunt multa alia, quibus hæc peccata expiari possint; præcipuè sacra Communio, aspersio aquæ benedictæ, eleemosyna, preces, potissimum oratio Dominica, benedictio sacerdotis, vel Episcopi: breviter: ea omnia, quibus homo ad pietatem, devotionem, & timorem DEI quoquo modo commovetur. Sed huc inprimis facit sanctissimum illud Missæ sacrificium, in quo JESUS CHRISTUS, verus DEUS & homo offertur DEO Patri in remissionem peccatorum, ut videre est in Decretis S. Synodi Tridentinæ *sess. 22. de Sacrificio Missæ cap. 2. & can. 3.* Et licet hujus Divinissimi sacrificii vis & efficacia se extendat ad vivos, & mortuos, eos maxime, qui in statu gratiæ sunt; majori tamen quadam gratiâ ad eos redundat, qui huic officio præsentés sunt, aut eidem moraliter cooperantur, ei videlicet inserviendo, petendo illud, aut procurando seu gratis, seu oblato stipendio, atque ipsi de manu Sacerdotis suscipiunt Sacramentum Corporis Christi, ut colligitur ex eodem Concilio *loc. cit. cap. 6. & sess. 13. de sanctissimo Eucharistiæ Sacramento cap. 8.* Ex dictis autem facile

26. Colliges I. eum, qui confessionem parat, multò minùs sollicitum debere esse de conquirendis iis, quæ videntur esse meræ imperfectiones cujusmodi sunt, non respondere divinis inspirationibus, quibus quis movebatur ad non habendam nimiam de corporis salute sollicitudinem, ad non quærenda alimenta superflua, aut delicata, ad non apperendas

das dignitates, ad delectationem aurium ex suavi musica, palati ex cibo dulci convenientem non admittendam &c. opus aliquod bonum liberum, ad quod videlicet nulla ullius præcepti datur obligatio, non operari, v. g. die festo non interesse vespers cantandis, die profano non audire sacrum, confessionem aut communionem liberam seu non præceptam omittere, & similia: hæc enim sicut non sunt materia confessionis, ita nec examinis debent esse: ad quid enim tempus, quod hujusmodi imperfectionibus investigandis impenditur, meliori alteri, & majoris momenti negotio subtrahatur?

27. Nihilominus tamen neque pœnitentes, dum in tales imperfectiones inquirunt, reprehendendi; neque Confessarii, quod pœnitentes in iis recentendis non impediunt: multa enim ex iis, quæ videntur esse meræ imperfectiones, non vacant omni culpâ, præsertim si, quæ est sententia valde communis & probabilis, non detur actus moralis seu humanus, qui sit in individuo indifferens, id est, neque bonus & honestus, neque malus & inhonestus: hinc enim constat, eos omnes actus, qui cum ex objecto proprio sint indifferentes, ex nullo honesto sine procedunt, esse peccata venialia, & consequenter etiam sufficientem absolutionis materiam.

28. Adde, non semper esse necesse, ut omnia, quæ à pœnitente in confessione dicuntur, determinatè sint materia absolutionis: multa enim dicuntur vel ut Confessarius majorem ipsius pœnitentis notitiam acquirat: vel, si quid fortassis culpæ iis insit, id totum beneficio absolutionis deleatur. Quocirca sicut æger

R. P. Stoz, Trib, Pœnit.

omnia parat medico, ut, si quid deprehendat curatione dignum, remedium adhibeat: ita etiam potest pœnitens Confessario tanquam spirituali Medico, absque vitio narrare etiam imperfectiones. Confessarii enim magis est discernere, quæ sit materia capax absolutionis, & perspectum habere pœnitentiscor, ut eò meliùs de illius statu judicare possit, & statuere, ubi & quale sic adhibendum remedium. Verùm iterum moneo, ne quis in talibus imperfectionibus seu conquirendis, seu recentendis sit nimius cum molestia aliorum, & melioris boni jactura.

29. Colliges II. sed neque operam, præsertim paulò longiorem in tentationibus pervestigandis ponendam esse: hæc enim tantum abest, ut ad Tribunal Pœnitentiæ deferendæ sint, ut potius forum istud nimis odiòsum & grave redditurus sit, qui longa narratione aures Confessarii flagellat. Hoc autem solum intelligendum est de tentationibus, quas quis reputat: si enim iis assensum præbuerit, utique de hoc accusare se debet. Quamquam neque hic damnandi sint, vel reprehendendi, qui intra confessionem vel suas tentationes narrant, vel eas narrantes auscultant. Cujus eadem est ratio, quam paulò antè dixi favere iis, qui se de imperfectionibus accusant. Præterquam quòd tentati sæpe neque habeant alium, quem consilium vel auxilium rogent, quàm ipsum Confessarium: neque aliud tempus, quo id rogent, quàm hoc ipsum, quo se Confessario, ut suorum morborum Medico sistunt. Hinc autem porro

30. Colliges III. cogitationes non esse immunes à tributo, seu ratione olim

B

DEO

DEO reddenda, & idcirco sine ullâ in iis peruestigandis cura transmitti non posse; sicut habet gravis non paucorum præsertim rudium error. Cùm enim in materia peccati mortalis etiam ipsæ sint mortales, si homo iis consentiat, aut se oblectet, (etsi eas opere externo explere nolit,) utique satis non est, præcisè scire, quòd quis habuerit cogitationes & quidem etiam malas. Hic enim se examinandi modus est valde rudis, & planè inanis, ac irritus: quid enim dices, si dices, te malas habuisse cogitationes? an hac tua phrasi indicabis, te Turcarum Imperatori voluisse nasum vel aurem amputare? malam crucem aut mortem optasse proximo? inhonestis affectibus & desideriis succubuisse? voluisse die festo sacrum omittere, diebus jejunorum carnibus vesci? &c. Omnia hæc mala cogitationes sunt. Vides ergo, quàm tibi tuoque Confessario molestus futurus sis, nisi aliter tuas scruteris rimerisque cogitationes? Quare necesse præterea est videre, an easdem voluntariè admiseris oblectando, aut consensum etiam præbendo, & quoties? indagando insuper speciem vel objectum cogitationis, saltem cùm accessit consensus in ipsum opus, & ejus executionem.

31. Hic autem obiter perstringendi sunt nonnulli, qui ex eo existimant, se non peccasse mortaliter, quòd in delectatione & desiderio malo non diu hæserint, sed paulo post, quàm venit, à se repulerint. Bene quidem hi faciunt repellendo; alioqui multò gravius peccaturi fuissent, si perseverassent: sed peccarunt tamen mortaliter, liberè se delectando, & consentiendo. Peccatum enim

mortale, præsertim delectationis, aut alicujus desiderii pravi, non opus habet longo tempore: in ictu oculi, vel momento temporis committi potest, si adfit plena advertentia.

32. Sed neque satis accuratus in sua conscientia discutienda est ille, qui solas delectationes, aut desideria rei illicitæ investigat, non sollicitus, an ea etiam ipso opere externo expleverit. Etsi enim opus externum, ut communis habet sententia, non addat actui interno ullam novam malitiam; nequaquam tamen sufficit, præcisè scire, se habuisse cogitationem, seu potiùs voluntatem omitendi v.g. die festo sacrum; de hac enim omissione accusare se debet, qui ritè confiteri cogitat. Idem omnino est de quocunque alio opere externo malo voluntariè perpetrato; quòd cùnque enim illud sit, exprimentum est in confessione, atque adeo hoc ipso etiam priùs inquirendum, si quidem adhuc, dum sit, à voluntate nostra præsentè pendeat, ita ut omitti possit, vel impediri, de quo *infra p. 5. n. 67.* An autem quandoque cogitationes separatim ab ipso externo opere sint explicandæ, constabit etiam ex dicendis *infra.*

33. Cùm vero in opera inquiris, non debes (perinde ut de cogitationibus jam paulò antè dictum est *n. 30.*) in generalibus duntaxat, & ambiguis terminis sistere, ex quibus postea Confessarius perfectam peccatorum admissorum notitiam assequi non possit, ut, si dicturus sis, te exercuisse quasdam actiones immodestas: sed quas? an instar famuli stabularii porticum aliquam vel plateam percurristi? an spuendo vel tussiendo indecorè de-

rè decentiæ modum excessisti? an immodicè cachinnatus es, aut in communi conversatio ne instar alicujus stentoris vociferatus? an vitulorum instar arsus & brachia diduxisti; alium huc vel illuc traxisti, petisti lapidibus, percussisti, pileum dejecisti, aut indecoro aliquo gestu castitatem læsisti? hæc aliaque similia immodestiæ nomine veniunt. At nonne iterum clarè perspicias, te, sicut ipsemet peccari speciem non agnovisti, ita etiam causam futurum, ut neque Confessarius, quid velis, ullatenus assequi possit. Quapropter ut meliùs te Confessario tuo declarare possis, meliùs etiam tuam conscientiam excuties, & videbis, quodnam tuum opus in particulari sit, quod patrasti, quale & cujus speciei &c. sic enim & te, & tuum Confessarium gravi liberabis molestia.

ARTICULUS VI.

De indagandis humanarum actionum circumstantiis.

34. Actus humanus, ut suppono nunc, aliud non est, quàm actus liber, seu qui positus ijs, quæ ex parte actus primi proximi ad agendum requiruntur, potuit à suo principio non procedere, sed ejus oppositum, v. g. cum principio adæquato eliciendi amorem potest conjungi odium &c. Et actui humano sic definito suas esse circumstantias, tribuentes ei bonitatem vel malitiam, hætenus à nemine, ut arbitror, dubitatum est. Hac ergo veritate suppositâ, cetera, quæ huc faciunt, prosequamur. Sit

§. I.

Quid & Quotuplex sit generatim circumstantia?

35. Actus humani seu liberi circumstantia est tale prædicatum, quod actui ipsi jam in certa specie morali constituto accedit, & substantiam actus quasi circumstat; ut videre est v. g. in furto, quæ est rei alienæ contrectatio, invito domino. Jam si res illa sit profana, surreptio ejus est furtum simplex, in sua specie perfectum; si verò res eadem sit sacra, rationi furti accedit, seu additur furto alia species seu malitia moralis, nimirum sacrilegij, & facit actionem furci multò pejo rem. sic homicidium est actio, qua homini injustè vita adimitur: si ergo persona illa, quæ occiditur, sit sanguine juncta v. g. pater, illud consanguinitatis accidens seu prædicatum dicitur circumstantia, quæ facit, ut homicidium sit longè gravius, & vocetur parricidium. Simile est in genere virtutum. Nam jejunium v. g. spectat per se ad temperantiam: si vero ad id etiam ex voto tenearis, ad religionem. Hac circumstantiæ notione præmissâ

Præter singulorum peccatorum mortalium speciem investigandæ sunt etiam eorundem circumstantiæ, quæ communiter numerantur septem, hoc versu comprehensæ. *Quis? quid? ubi? quibus auxiliis? cur? quomodo? quando?*

Aliam circumstantiarum divisionem referemus *infra n. 48.* postquam generalem quandam earum explanationem præmiserimus.

§. II.

Generalis quadam circumstantiarum expositio.

36. Notitiam circumstantiarum ad expediendam & facilitandam Confessionem necessariam esse, constat tum ex eo, quòd inde innumeri & ad praxin valde utiles casus resolvi queant: tum ex *Cap. Consideret. 1. de Pœnit. Dist. 5. & cap. aut facta. 19. ibid. dist. 1. ex Cap. Omnis utriusque de pœnit. & remiss. & ex cap. sicut dignum. de homicidio*: & demum ex Trident. Concil. *sess. 14. c. 5. & can. 7.* ubi expressè decernitur, circumstantias speciem mutantem, specialiter esse explicandas in confessione: quod equidem, quis faciet, si nesciat, quænam sint hæ circumstantiæ? Qua de causa idem Concilium *dicto cap. 5.* tanquam à ratione alienum meritò reprehendit, quod aliqui imprudenter dixerint, easdem circumstantias ab hominibus otiosis excogitatas esse. Jam ad singulas descendamus.

De circumstantia quis?

37. Denotat hæc qualitatem seu conditionem personæ non confitentis sed peccantis: siquidem ratio habenda non est personæ, qualis nimirum ea sit, quando confiteretur, sed qualis fuerit, quando peccatum admisit: id quod universim notandum est pro omnibus aliis circumstantiis, quæ quidem non sunt attendendæ, nec explicandæ secundum præsentem confitentis statum, sed secundum statum, quem habebat pœnitens, quando peccavit. Hujusmodi autem qualitates seu conditiones, in persona peccante considerandæ, sunt, esse sacram, seu

profanam; matrimonio aut voto ligatam, vel iisdem solutam; consanguinitate vel affinitate junctam in hoc vel illo gradu; constitutam in regimine vel officio; aut speciali adstrictam lege, vi cuius ad aliquid agendum, impediendum, vel evitandum teneatur. Præter has circumstantias sunt adhuc aliæ nonnullæ, quæ se tenent ex parte confitentis, seu potius peccantis. Prima est in ordine ad copulam carnalem, videlicet, si ad eam exercendam sit impotens, vel sponsalia cum una contraxerit, postea verò fornicetur cum alia. Secunda est dignitas operantis, ut si peccans sit Episcopus, Prælati &c. Tertia est ignorantia vel error, an scilicet, qui peccavit, laborarit errore vel ignorantia vincibili & mortaliter culpabili, vel invincibili seu inculpabili. Quarta est consuetudo, an videlicet peccati, quod quis committit, habeat inveteratam consuetudinem vel non. Quinta est virginitas, an, qui contra castitatem peccavit, sit vel non sit virgo.

De circumstantia quid?

38. Ad hanc circumstantiam multa pertinent, quæ ad tria ferè capita reduci possunt, quorum Primum est de iis, quæ se tenent ex parte rei volitæ; Alterum de iis, quæ se tenent ex parte personæ, ad quam peccatum terminatur: quæ circumstantia à Theologis cum Cicerone appellari solet *Circa quid*. Tertium est de effectu secuto ex peccato, quod est etiam aliquo modo objectum volitum: de quibus singillatim agendum. Et quidem

39. Quod ad ea, quæ ad primum caput spectant, attinet, multa sub eo comprehenduntur, quæ ad parandam confessionem

tionem & ejus praxim scitu sunt necessaria. Et imprimis ad hanc circumstantiam pertinet non ipsa rei substantia physica, sed sola illius qualitas seu conditio, an nimirum res malè concupita sit sacra vel profana: ad furtum enim v.g. parum refert, sitne res ablata aurea vel argentea, ærea vel lignea: at verò sacram eam esse, plurimum sanè refert, ut videbimus. II. ad eandem circumstantiam pertinere videtur quantitas objecti, sitne illud magnum vel parvum, v. g. an mille vel decem aut reos furto sublegeris. III. ad eandem circumstantiam reduci posset quantitas ipsius peccati secundum durationem successivam: an videlicet in actu malo perseveraveris per horam vel diutius, vel etiam non tamdiu. Sed de hoc commodiùs infra dicemus, agentes de multiplicatione peccatorum: si enim duratio peccati explicanda est, ad hoc potissimum explicari debet, ut constet aliquo modo multiplicatio peccatorum, quæ illo tempore fieri potuerunt. IV. ad eandem circumstantiam pertinet diversitas præceptorum circa unam eandemque rem: sæpe enim contingit, ut una eademque res diversis præceptis imponatur, aut à diversis legislatoribus. quod accidit v. g. si festum alicujus sancti incidat in diem dominicum, vel vigilia alicujus Apostoli in quadragesimam, aut quatuor tempora.

40. Ad II. caput ejusdem circumstantiæ, quod spectat, considerandum est, an persona, circa quam peccasti, sit Deo sacra per votum, vel profana matrimonio ligata, vel soluta, sanguine vel affinitate juncta &c. v. g. an is, quem percussisti, fuerit Clericus, vel laicus; an parens tuus, vel alius extraneus, cujus

famam vel honorem detractio, aut contumeliâ læsisti. Est enim talis persona pars materiæ illius peccati, & ideò meritò sub hac circumstantia continetur. Ut ergo qualitas operis cognoscatur, attendendum est ad qualitatem seu conditionem ipsius personæ, ad quam peccatum terminatur, ut *supra n. 37.* in prima circumstantia. Huc spectat, an persona, cum qua peccatur, sit spiritualis filius vel filia ipsius Confessoris, quæ denominatio ex eo oritur, quòd quis alterius confessiones pro sacro tribunali exceperit.

41. Tertium ex iis, quæ *supra n. 38.* dixi, pertinere posse ad hanc circumstantiam *quid*, est effectus ex ipsa personæ peccantis operatione secutus. Pro quo meliùs intelligendo oportet breviter adnotare, in peccato v. g. quo alium veneno occidisti, intervenire in primis internum voluntatis actum, quo decrevisisti illi dare venenum; deinde actionem externam, quam vi prioris voluntatis exercuisti, & venenum præparasti, & porrexisti: ac denique effectum ipsum, videlicet mortem illius, cui venenum propinasti. Quæstio nunc est, an in confessione satisfacias, dicendo, te venenum lethale alteri porrexisse; an verò necesse sit addere, quod veneno porrecto illum occideris. Hanc quæstionem *infra p. 5. n. 67.* resolvimus, & pœnitentem ab onere confitendi talem effectum absolvimus.

De circumstantia Ubi?

42. Denotat hæc locum secundum quandam suam qualitatem, aliquid conferentem ad malitiam actûs humani, seu profecti à libera voluntate; ejusmodi

qualitas est, quod locus sit sacer, vel profanus, publicus vel non.

De circumstantia Quibus auxiliis ?

43. Significat hæc partim instrumenta propriè dicta, quibus homo ad peccandum utitur, ut sunt gladius, sclopetum, aut alia arma, quibus ad homicidium committendum uteris; partim media (sive de in ea sint res sacræ, ut Sacramenta, reliquiæ Sanctorum &c. sive non, sive etiam aliàs jam veritæ, sive non) quibus ad intenti finis consecutionem uteris, ut, si furetis ad faciendam eleemosynam; mentiaris ad tuam vel alienam vitam conservandam; ores, confitearis ad captandam vanam gloriam; rem sacræ adhibeas ad homicidium, vel quodcunque aliud peccatum perpetrandum &c. Ad hanc circumstantiam pertinet auxilium & interventus aliarum rerum animatarum, præcipuè hominum, quorum operam ad finem malum quæsisisti, eosque proinde ad operis societatem, vel iussu, vel suasu, vel consilio sollicitasti.

De circumstantia Cur ?

44. Huc propriè loquendo non spectant aliæ peccatorum causæ, sed sola finalis, quæ ex parte intellectus movet, & suggerit rationem seu motivum, quo possumus respondere interroganti, cur hoc aut illud fecerimus. Nomine autem hoc non intelligitur finis intrinsecus, ipsius operis, sed extrinsecus, id est, is, in quem actus seu opus refertur non ex se, sed ex intentione ipsius operantis: quisque enim ex suo arbitrio potest sibi sui operis alium finem præstituire, præter illum, qui in

ipso opere reperitur: ut, si det eleemosynam, non tantum quia alienam miseriam sublevat (qui est ipsius operis intrinsecus finis) sed propter vanam gloriam: hic enim finis extrinsecus est respectu eleemosynæ, utpote cui nimis accidentale est, ad hunc vel illum finem ab operante referri. sic enim furti finis potest esse ebrietas, cum quis nimirum furatur, ut inebriari possit: nec enim furtum aliter ordinatur ad ebrietatem, quam quia per illud hanc aliquis intendit. Similiter studium vel lusus finis esse potest ommissionis facti, ex præcepto audiendi; cum nempe quis omittit sacrum, ut studiis vel lufui operam dare queat; non enim ommissio ista ad studium refertur, nisi ex ipsius operantis voluntate. Sic ex intentione quandoque etiam ipsa facti auditio, cum ad finem malum ordinatur, v. g. ut turpi alloquio vel aspectu frui, quis possit, viatiatur.

De circumstantia Quomodo ?

45. Significat hæc modum operis, non substantialem, qui videlicet ad substantiam actionis aliqua ex parte spectat, qualis est violentia, sed accidentalem tantum, seu cum actu ipso per se non conjunctum. Huc spectat intensio aut remissio actus; item an ex scientia, vel malitia, an ex ignorantia vel passione metu vel dolo, clam vel apertè aliquid fiat. Ad eundem peccandi modum spectat etiam, an quis peccarit ex consuetudine: an dum exercuit actum turpem, ac venereum gestaverit reliquias Sanctorum ex collospensas, &c.

De

De Circumstantia Quando?

46. Significat hæc tempus; quo nomine intelligitur vel ipsa cuiusque rei mora seu duratio, vel tempus, quod Philosophi vocant extrinsecum, estque mensura actionum humanarum, seu id, in quo humanæ actiones fiunt. Hoc autem considerandum est secundum quandam suam qualitatem, similem qualitati, quam in loco servandam esse dixi n. 42. videlicet, quod festum & sacrum sit, feriatum & profanum, nocturnum vel diurnum, ante-vel pomeridianum, dies veneris aut sabbati &c.

47. Porro ex prædictis circumstantiis possunt uni alicui actui una vel plures, præsertim finales accedere: v. g. potest quis furari, ut possit fornicari, inebriari, conducere alium ad homicidium &c. Ratio hujus desumi potest ex ipsa voluntate: cum enim ea ad unum non sit determinata, pro sua, quâ poller, libertate potest supposita actus deformitate ex malo motivo ulterius progredi, & aliam, ut in exemplo allato patet, malitiam præstare ratione alterius circumstantiæ. Et sic idem actus erit in duplici, triplici &c. specie morali, & duplex, triplex &c. peccatum. Idem est de actu virtutis.

48. Ad hæc inter easdem circumstantias magna est differentia. Aliæ enim vocantur *impertinentes*, quæ nimirum speciem aut gravitatem actus nec augent, nec minuunt, multò minùs mutant; & ideo etiam ad variandam moralem æstimationem nihil faciunt. Quales sunt furari die vel noctu, aurum vel argentum; percutere dexterâ aut sinistrâ, fer-

ro velligno; detrahere manè vel vespere; mentiri die Martis vel Veneris. In his enim & similibus nihil peculiari consideratione dignum cernitur. Aliæ sunt, quæ *speciem actus*, cui accidunt, omninò mutant, seu potius, quæ uni speciei (quæ in actu humano reperitur, ac supponitur) superaddunt novam aliam speciem, ita ut in tali actu jam sit duplex malitia, quarum una ab altera specie morali differat. Aliæ sunt, quæ actioni humanæ nullam quidem novam malitiam, specie distinctam, adferunt; sed eam, quæ actui propria est, solùm *aggravant*, idque magis vel minùs notabiliter; ita, ut quod in se est peccatum magnum seu grave & mortale, fiat majus, vel maximum. Sic furtum intra suam speciem crescit, crescente quantitate rei ablata. Gravius enim est, furari decemaureos, quàm ænum. Sic peccatum commissum ab Episcopo, Prælato, Religioso, Clerico &c. majus est illo, quod committit in simili dignitatis gradum non constitutus, quantumvis alioqui utriusque peccatum sit ejusdem speciei. sic qui actu valde intenso v. g. odii alium prosequitur, plus peccat, quàm is, cujus odium est valde debile aut remissum. Aliæ sunt, quæ malitiam actus *minuunt*; quod potest fieri dupliciter: primò ita, ut ex peccato, quod seclusa tali circumstantia esset mortale, vel omninò nullum sit peccatum, vel solùm veniale. secundo ita, ut maneat quidem in sua specie idem, minori tamen culpæ seu vitio alicui detur. sic qui metu alicujus mali impendentis ad furtum committendum impellitur, minùs peccat, quàm is, qui nullo metu ad actus furatur: ratione enim metus furtum non est

omnino

omnino voluntarium, sed aliquo modo involuntarium. Aliæ denique circumstantiæ sunt, quæ *transcendentales* appellantur, & sunt illæ, quæ in quovis peccato, saltem mortali includuntur: cuiusmodi sunt, esse DEO ingratum, inobedientem, irreligiosum; contemptus item aut vilipensio divinæ Majestatis &c. quodcunque enim peccatum committas, Deo ut summo tuo benefactori ingratum te exhibes; eidem, ut supremo legislatori, prohibenti omne etiam levissimum delictum, non obtemperas; eundem etiam vilipendis, vel minoris, quàm deceat & oporteat, æstimas &c.

49. Ut autem exactiùs cognoscas, quando circumstantia mutet speciem actûs, vel intra eandem speciem tantùm aggravet malitiam ejusdem actûs, hanc accipe Regulam. Si circumstantia sit contra specialem aliquam virtutem sub præcepto obligantem, & specie distinctam ab ea, contra quam est actûs substantia, mutat speciem, seu malitiæ jam ante in actû repertæ dat novam speciem: si verò circumstantia non habeat talem repugnantiam, tunc non mutat speciem, sed solùm aggravat, hoc est, facit, ut peccatum in sua specie jam perfectè constitutum fiat gravius: in quo tamen ipso excessu intra eandem speciem est nonnullum discrimen: quandoque enim is excessus est valde notabilis, quandoque verò non est. Hæc Regula, ut bene intelligatur, exemplo potest illustrari. Igitur auferre rem alienam invito rationabiliter dominio, præcisè simplex est furtum contra justitiam, si ea res sit profana: at verò si sit sacra, jam accedit nova malitia specie distincta propter ejus circū-

stantiam, ratione cujus ea rei alienæ surreptio opponitur novæ virtuti specie distinctæ, nimirum Religioni, & consequenter præter malitiam injustitiæ continet etiam malitiam sacrilegii. At verò furtum decem aureorum non differt specie à furto unius aurei: non enim major ille excessus quantitatis in furto facit, ut ablatio rei alienæ alteri cuiquam virtuti repugnet, quam illi ipsi, cui opponitur ablatio rei alienæ in minori quantitate, nimirum soli Justitiæ.

§. III.

Quenam circumstantia in particulari mutent speciem actûs?

Ex regula priori numero traditâ etsi facile definiri possit, quenam ex septem illis vulgaris circumstantiis, & quando mutent malitiæ speciem, vel non: pro majori tamen explicatione & intelligentia rursus singulas percurramus, & quæ generatim diximus, speciatim ostendamus. Igitur

Circumstantia Quis?

50. Tribuit novam malitiæ speciem, si persona, quæ peccat, sit voto, juramento, aut matrimonii vel sponsalium vinculo ligata, vel sanguine juncta, vel ex officio aut speciali aliqua lege ad aliquid agendum tepeatur. Ceterum I. repetitio ejusdem voti, etsi peccatum quod contra ipsum committitur, aggravat, nullam tamen illi differentiam specificam addit. Idem est de juramento, si circa eandem rem sæpiùs repetatur; aut de præcepto ab eodem superiore circa unam eandemque rem sæpiùs iterato: quan-

quamcumque enim vota, juramenta &c. circa eandem rem multiplicentur, non tamen, ut Sanch. de Matr. l. 7. D. 27. n. 27. & l. 1. Mor. c. 14. n. 10. Lug. D. 16. f. 4. n. 146. Tambur. l. 2. c. 1. §. 8. n. 52. & in Decal. l. 3. c. 16. §. 3. n. 55. Sanch. l. 4. Mor. c. 1. n. 40. Dicastil. de Pœnit. D. 2. n. 277. & D. 8. n. 305. & 315. & alii communiter docent, perejusmodi iterationem voti &c. nova inducitur obligatio: sed antiqua solum reperitur, aut confirmatur: ac proinde nihil speciale secum adfert, quod sit ad confessionem deferendum. Sed neque II. solemnitas votorum, v. g. castitatis, quæ in professione religiosa, vel Sacrorum Ordinum Subdiaconatus, Diaconatus &c. ex speciali institutione Ecclesiæ emititur, novam in actum oppositum malitiam inducunt: sunt enim ejusdem speciei: Sanch. de Matr. l. 7. D. 27. n. 27. ex communi: imò votum solenne castitatis non differt specie à voto simplici. Bonac. de impedim. q. 3. p. 4. n. 3. Sanch. D. 25. §. 15. Mor. c. 1. n. 6. Fill. tr. 10. n. 116. Tann. T. 3. D. 5. q. 4. d. 4. n. 63. Coninch. D. 31. de Matr. d. 6. n. 67. Laym. l. 4. tr. 5. c. 1. n. 4. Suar. de Relig. T. 3. l. 2. c. 9. Tamb. in meth. conf. l. 2. c. 7. §. 5. n. 32. & alii. Neque III. Circumstantia Novitatus aut minorum ordinum. Dicast. cit. Diss. 8. n. 325. & alii. Dian. l. 1. p. tr. 7. R. 7. non enim in his cernitur specialis & distincta ab ea, quæ omnibus incumbit, obligatio servandi castitatem. Neque IV. præcisè dignitas ipsius personæ peccantis, nisi fortè accedat scandalum; uti sanè plerumque accedit, si personæ in dignitate, aut gradu aliquo eminenti, v. g. sacerdotali, religioso &c. constitu-

R. P. Stoz Trib. Pœnit.

tæ peccant, Dicast. tr. 8. de Pœnit. D. 9. n. 378. ubi pro eadem sententia refert Lugo de Pœnit. D. 16. n. 179. & Sanch. de Matr. l. 7. D. 27. n. 33. Et hoc fortassis est, quod S. Bernardus voluit, cum alicubi dixit, nugas in ore secularium esse nugas, in ore sacerdotum blasphemias. Neque V. Status virginitatis. Dian. l. c. R. 10. Coninch. D. 7. d. 4. n. 19. Tambur. in Meth. conf. l. 2. c. 7. §. 4. n. 20. §. 8. n. 56. Dicast. de Pœnit. D. 9. d. 8. n. 433. Suar. de Pœnit. D. 22. f. 4. n. 6. & alii, nisi fortè violentia accedat, vel fraude, dolo, aliòve injustitiæ genere virgo defloretur. Tamb. dicto n. 56. Neque VI. cultus, seu religionis disparitas, qualis est inter catholicos, hæreticos, infideles, v. g. Judæos, Turcas &c. Azor. 3. p. l. 3. c. 29. q. 5. Tamb. n. 21. & alii, quorum sententiam Dian. 3. p. tr. 4. R. 138. se non damnare ait.

51. Jam verò VII. an & qualis exoriat in gradu aut linea ejusdem cognationis, breviter dicamus. Est autem cognatio triplex: Spiritualis una seu Sacramentalis; altera legalis; tertia naturalis seu carnalis, quæ alio nomine vocatur etiam consanguinitas. Distinguntur quidem hæ cognationes inter se specie propter nimiam titularum, in quibus fundantur, diversitatem: an autem gradus ipsi, sive in linea recta, sive transversa, non est ita expeditum. Breviter tamen res ita se habet. Itaque Cognatio spiritualis oritur ex duobus duntaxat Sacramentis, Baptismi nempe & Confirmationis, & adfert novam speciem, non jam propter reverentiam sanguinis, sed Sacramenti, ex quo ortum habet; Sanch. l. 7. de Matr. D. 9. n. 9. Tamb. l. 2. c. 7. §. 7.

C

§. 7. n. 51. & ideo etiam hac consideratione reducitur ad aliquod genus sacrilegii, si quid adversus eam committatur. Nec ad alias personas extenditur, quam ad baptizantem & baptizatum, patrinum vel matrinam cum ipso baptizato, item ad parentes baptizati cum baptizante & patrino vel matrina. Idem est de Confirmatione, præterquam quod nomen baptizantis & baptizati mutetur in nomen confirmantis & confirmati. Ceterum conjunctio, quæ oritur ex Baptismo, non distinguitur specie ab ea, quæ ex Confirmatione suam trahit originem; utrobique enim est irreverentia contra spiritualem personarum conjunctionem: imò nec gradum à gradu in eadem conjunctione specie distingui docet Tamb. l. 1. unde etiam satis est dicere: commisi incestum spirituale. Addunt his alii tertiam cognitionis spiritualis speciem, quam dicunt oriri ex Sacramento pœnitentiæ inter confessarium & pœnitentem, sed non rectè: Non enim confessarius est verè ac propriè pater spiritualis, sed metaphoricè duntaxat. Dian. 1. p. 11. 7. R. 12. §. 56. Tamb. §. 4. n. 19. Fill. tr. 30. c. 5. n. 105. Bona. D. 5. q. 1. f. 2. p. 2. §. 3. diff. 3. n. 9. Imò neque VIII. Cognatio carnalis specie differt ab affinitate, ut S. Thom. 2. 2. q. 154. a. 9. & Cajet. ibid. docent, quos Tamb. §. 7. n. 49. & alii passim sequuntur. Hinc neque IX. gradus ipsi consanguinitatis & Affinitatis, sive in linea recta, sive transversa ullam inter se habent specificam, sed numericam duntaxat differentiam. Tamb. l. 1. Fill. n. 67. Dian. 1. p. 11. 7. R. 31. §. p. 3. tr. 4. R. 67. in resol. 31. & p. 4. tr. 4. R. 234. & p. 5. tr. 14. R. 56. §. Quare.

6. §. alii. Unde, ut idem Dian. 3. p. 11. 4. R. 101. sub finem notat, omnes incestus intra limites consanguinitatis & affinitatis ejusdem sunt speciei: & satis est dicere: commisi incestum naturalem. Quamvis, quod negari non potest, unus altero sit detestabilior, & tantò magis, quantò gradus communi stipiti vicinior est: omnium gravissimus & maximè execrabilis est, qui cum propriis parentibus committitur. Tandem X. de Cognatione legali similiter dicendum est, ejus gradus inter se solo numero differre, & satis esse dicere: commisi incestum legalem. Jam nec XI. ignorantia vel error vincibilis seu culpabilis novam actui addit speciem communiter docent: & ideo ejusdem speciei peccatum committitur, si die festo Sacrum omittatur &c. sive id fiat scienter, sive ignoranter, dummodo peccans adverterit debitum inquirendi, & periculum, cui se exponit. Neque XII. inveterata peccandi consuetudo. Suar. Reginald. Bonac. & alii, quos refert Dian. 1. p. 11. 7. R. 15. quibus addendus est Lugo de pœnit. D. 16. n. 201. ubi hanc sententiam doctè prosequitur & explicat.

52. Addit tamen novam & distinctam speciem I. circumstantia Sponsalium de futuro, adeò ut sive sponsus, sive sponsa fornicetur, gravem unus alteri inferat injuriam, non quidem adulterii, sed aliam: per eam enim verè violatur jus, quod sponsi erga se invicem habent, ne quidemquam, excepto ingressu in Ordinem religiosum, agant, quod sponsaliorum executionem queat impedire: Palaus T. 5. tr. 28. D. 1. p. 22. n. 5. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 6. Sanch. l. 1. de Matr. D. 2.

n. 5. Con'nch. D. 22. d. 1. n. 6. Dicast. tr. 8. De pœnit. D. 9. d. 8. n. 375. & in tr. de Matr. D. 1. d. 46. n. 663. & alii. II. si ad votum accedat juramentum circa eandem rem; tunc enim alia malitia est contra fidem DEO datam, alia contra obligationem, DEUM non adducendi in testem alicujus falsitatis. Sanch. l. 7. de matr. D. 27. n. 16. Tambur. in meth. conf. l. 2. c. 3. §. 2. n. 20. Lugo D. 16. n. 169. Dicast. D. 9. d. 8. n. 356. & alii. III. si ad votum obedientiæ religiosæ accedat præceptum Superioris, intendenti obligare sub peccato mortali. Nam & hîc interveniunt duæ malitiæ speciei distinctæ, una contra votum obedientiæ, altera contra præceptum Prælati: etsi enim inobediencia, quatenus est contra votum, sit ejusdem infimæ speciei, quia soli religioni & fidelitati erga DEUM adversatur; quatenus tamen est contra præceptum, non est infimæ speciei, sed accipit suam speciem ab illa virtute, ad quam res præcepta spectat: cum enim Superior aliquem virtutis actum præcipit, semper intendit honestatem talis virtutis, ut Lugo D. 16. de pœnit. f. 5. §. 2. n. 257. apud Tamb. c. 1. §. 16. n. 96. docet; v. g. cum Pontifex certo die jubet sacrum audiendum, censendus est honestatem religionis, cum ea auditio sit actus ejus virtutis, intendere, & ex ipsius motivo talem actum præcipere. Similiter si jejunium præcipiat in quadragesima, vel vigiliâ alicujus Sancti, censetur ex motivo temperantiæ, cum actus jejunandi ad eam spectet, principaliter præcipere. Unde violatio jejunij præcepti continet malitiam intemperantiæ, violatio festi ex

præcepto servandi est contra religionem, & sic de alijs. Et ideo Religiosus v. g. violans præceptum Prælati, debet etiam materiam præcepti in confessione explicare, ut cognoscatur, in qua specie sit actus, v. g. non est satis dicere: non obtemperavi præcepto Prælati, vel Ecclesiæ, sed necesse est dicere, & sufficit: non obtemperavi Prælato, vel Ecclesiæ præcipienti Missam, vel jejunium: prior enim transgressio religioni adversatur, posterior verò temperantiæ. Jam si ad ejusmodi præceptum etiam votum audiendi Missam, jejunandi &c. accedat, nova in tali transgressione malitia continetur contra votum Bonac. D. 5. q. 5. f. 2. p. 2. §. 3. diffic. 3. n. 24. & de eo nemo dubitat. Hinc Franciscanus feriâ sexta v. g. in quadragesima non jejunans, duo peccata committit, unum contra præceptum Ecclesiæ, & Superiorum id præcipientium, alterum contra votum obedientiæ, quo se ad servandam regulam obstrinxit, Bonac. de peccat. D. 2. q. 4. p. 3. n. 7. quòd si verò ejusmodi votum non fecisset, sed regula more alterius legis jejunium illud præscriberet, esset unicum peccatum. Sanch. l. 4. mor. c. 11. n. 42. & 53. & alii.

53. IV. Etiam circumstantia impotentiae ad copulam carnalem adfert specificam differentiam. Et ideo frigidus & evnuchus debent hanc circumstantiam explicare, cum faciat talem copulam esse etiam contra naturam, quia non habet finem à natura alioquin intentum. Sanch. de matrim. l. 7. D. 5. n. 14. Tamb. l. 2. c. 7. §. 4. n. 24. Dian. 3. p. tr. 4. R. 139. & p. 6. tr. 6. R. 35. Less. l. 4. de just.

just. c. 3. d. 6. n. 45. Lugo Disp. sæpius jam citata, n. 175. Dicast. D. 9. d. 8. n. 374. & alij tam communiter, ut Fill. *tr. 10. p. 2. c. 1. n. 23.* immeritò dixerit, rem esse valde dubiam. V. si habens votum v. g. castitatis, alteri simile votum non habenti sit seu consilio seu auxilio directa causa & auctor peccandi contra castitatem: peccat enim etiam ipse contra castitatem & suum votum; castitas enim (idem est de qualibet alia virtute) licet me directè non obliget, ut positivè procurem in alio ejus observantiam, obligat tamen indirectè, ne alios directè ac positivè inducam ad ejus violationem, Coninch. *de fide D. 15. d. 4. n. 79.* Palaus. *T. 1. tr. 4. D. 1. p. 13. n. 8.* Joan. Sancius in *selectis D. 47. n. 9.* Tamb. *c. 1. §. 17. n. 100.* Unde talis præter malitiam scandali (de qua non est dubium) tenetur etiam circumstantiam sui voti (siquidem jam antea non sit nota) aperire. Quanquam dici potest, indirectam illam, quam dixi, obligationem non provenire ex propria sed aliena castitate: votum verò emissum ex intentione voventis (hæc enim est obligationis votorum mensura) non ad alienam, sed propriam tantum castitatem custodiendam obligare, & idcirco circumstantiam voti, in inducente aliò ad peccandum, nihil speciale addere, atque adeo satis esse, si rationem & malitiam scandali modo infra tradendo exponat, Sanch. *l. 5. mor. c. 6. n. 10.* in simili, Tamb. *§. 5. n. 33.* Dian. *9. p. tr. 8. R. 66.* & alij. VI. Ratio officij, seu muneris publici, quod quis gerit, inducit obligationem justitiæ, & idcirco speciem peccati commissi transfert in aliam speciem, nempe injustitiæ, Laym. *l. 1. tr. 2. c. 3.*

n. 7. §. tertio nota. v. g. unusquisque ex charitate obligatus est impedire, si commode possit, sui proximi damnum, cui obligationi potest accedere alia v. g. justitiæ, quia nempe est Gubernator, aut publicum Magistratum gerit &c. jam si talis malum illud non avertat, non solum contra charitatem, sed etiam contra justitiam peccat, & idcirco sui status circumstantiam explicare tenetur. Quod intellige, si alios ab eo malo inferendo non avertat: si enim ipse tale damnum inferat, ratione sui officij non contrahit novam malitiam: vi enim sui officij non sua, sed aliena delicta impedire tenetur, Tamb. *l. 2. c. 8. §. 1. n. 2.* Dian. *1. p. tr. 7. R. 36.* Henriq. *l. 2. c. 6. n. 3.*

Circumstantia Quid?

54. Hæc circumstantia ad tria, ut supra n. 38. vidimus, capita reduci potest: ad rem concupitam; ad personam, ad quam peccatum terminatur, & ad effectum ex peccato subsecutum. Ad rem ergo quod attinet, I. si ea sacra sit, addit speciem sacrilegij. Nomine autem rei sacræ intelliguntur Sacramenta, vasa sacra, ut calices, vestes sacræ, item illa, quæ vulgato nomine Sacramentalia vocantur, ut aqua benedicta &c. item illa, quæ vel significant sacra, ut verba Sacræ scripturæ, vel representant sacra, ut Imagines Christi, Beatissimæ Virginis aliorum que sanctorum, Bonac. *de præcept. D. 3. q. 6. p. un. n. 4.* Et ideo sacrilegè peccat, qui rem sacram, v. g. calicem, aut positam in loco sacro sub custodia furantur, Bonac. *n. 7.* qui verbis Sacræ scripturæ abutuntur ad superstitiones, ridicula, jocos, hæreses confirmandas:
item

item qui rebus divinis miscent misticam lascivam aut vanam. Reginald. l. 19. n. 57. Bonac. n. 5. item qui indecorè pingunt imaginem sacram, v. g. B. Virginis ad modum feminæ vanæ: item qui reliquias Sanctorum irreverenter tractant, Bonac. n. 6. item qui abutuntur vasis aut vestibus sacris ad se vestiendum, ad bibendum ex illis &c. Reginald. n. 57. Bonac. n. 7. item qui Sacramenta indignè & irreverenter tractant, quod fit, si ea in statu peccati mortalis constituti administrant, recipiunt, aliquid contra eorum substantiam admittunt, aut ad vana & superstitiosa velut media adhibent, ut infra p. 3. n. 326. dicitur. Reginald. l. c. Bonac. n. 8. & alij.

55. II. *Quantitas* verò materiæ, circa quam actus versatur, non addit novam malitiam specie distinctam: malitia enim furti v. g. non in eo consistit, quòd parum sit vel multum, quòd auferitur, sed in eo, quòd auferatur alienum invito rationabiliter domino: quæ sanè in omni seu parvo seu magno furto reperitur. Illud tamen hoc loco bene est advertendum, quòd in his, quæ ex quantitate materiæ possunt esse peccata vel venialia vel mortalia, necessarium omnino sit, ut ante omnia deveniamus ad eam quantitatem, quæ ad peccatum mortale constituendum requiritur, & sufficit: tum enim hac supposita dicemus, id, quòd istà majus est, speciem intra illud genus peccati non mutare; sed aggravare, & quidem tantò gravius, quantò major fuerit ille excessus: sic si ponamus, in genere furti sufficientem ad peccatum mortale materiam esse unum talarum, quidquid supra illum est, non

addit novam speciem, sed eam, in qua est ipsum furtum, tantum aggravat, prout majus vel minus fuerit illud augmentum. Sicut furtum 5. talarum gravius est illo, quòd est trium; gravius est, quòd est 100. vel mille, quam quòd est decem, viginti &c. & ita in similibus. III. *Intentio* non addit novam speciem: gravissimum ergo & intensissimum odium est ejusdem speciei cum illo, quòd est valde remissum & languidum. Suar. T. 4. in 3. p. D. 22. s. 4. n. 13. & alij. Nec IV. *Duratio* actus, quamcunque longa sit, per se mutat ejusdem actus speciem. Valq. T. 4. in 3. p. q. 91. a. r. dub. 4. n. 5. Bonac. D. 5. q. 5. s. 2. p. 2. §. 3. diff. 3. n. 28. & alij. An autem & quomodo diversitas præceptorum diversificet peccata, dicitur infra.

56. Si personæ, ad quam terminatur peccatum, conditio aut qualitas spectet ad singularem & specie distinctam virtutem, adfert specificam differentiam. Et ideo si is, qui occiditur, aut percutitur, sit parens occidentis &c. ad speciem homicidij additur malitia parricidij; sacrilegij verò, si sit persona DEO sacra. Bonac. de panit. D. 5. q. 5. s. 2. p. 2. §. 3. diff. 3. n. 15. ex communi: similiter si is, cujus fama per detractionem, honor per contumeliam &c. læditur, sit parens (quo nomine venit etiam avus, & proavus) detrahentis &c. detractioni, contumeliæ &c. superadditur malitia contra pietatem, quæ est specialis virtus, parentibus &c. debita. Tamb. in meth. conf. l. 2. c. 5. §. 1. n. 2. Bonac. n. 15. & alij.

Ceterum an vota & juramenta differant specie ex diversitate materiæ voto vel juramento firmata; item blasphemæ

miæ ex diversitate eorum, in quas jactantur, detractioes ex diversitate bonorum famæ, imprecationes ex diversitate malorum, quæ quis alteri imprecatur &c. constabit infra in catalogo peccatorum, ubi de his & similibus in particulari agetur. De incestu, an ex diversitate conjunctionum inter personas oriatur specifica differentia, jam supra n. 51. dictum est. An autem effectus peccati sit in confessione necessariò aperiendus, jam supra n. 41. monui, infra decidendum esse.

Circumstantia Ubi?

57. In Loco duæ ferè conditiones aut qualitates in considerationem venire solent, an ex iis specialis malitia in ipsum actum, qui in tali loco committitur, derivetur. Et hæ sunt, si locus sit sacer, aut publicus. Itaque si ob loci, in quo peccata committuntur, sanctitatem & reverentiam, quæ tali loco competit, ab Ecclesia (ab hujus enim constitutione res ista pendet & decidenda est) speciali aliquo religionis præcepto expressè prohibeantur quædam opera, ob istam prohibitionem contrahunt etiam specialem malitiam ratione religionis, cui ob illud præceptum specialiter etiam opponuntur. Et ejusmodi opera sunt tria. I. furtum in loco sacro rei etiam non sacræ, siquidem ea res ad locum illum spectet ad modum custodiæ, & in eodem velut in asylo aservetur, vel per modum pignoris, depositi aut mutui sub illius sit potestate. Less. de justit. l. 2. c. 45. n. 14. Coninch. D. 7. d. 4. n. 22. Reginald. l. 15. c. 6. n. 42. & alii. II. Sanguinis aut seminis humani culpabilis & injuriosa effusio, Laym. l. 5.

tr. 5. c. 5. n. 7. Et quid em sanguinis effusio debet esse enormis, & ex injuriosa & gravi percussione aut vulnere: & idcirco specialem malitiam ratione loci sacri non continet, si pauculæ tantum guttulæ effluant, quia non est effusio, neque si fiat ex venæ sectione, quia non est injuriosa; neque si ex levi percussione vel vulnere, v. g. narium in rixa puerorum fiat, et si copiosus sanguis effluat. Busenbaum l. 6. tr. 3. c. 3. Laym. n. 8. & alii. Seminis verò humani effusio, ut ratione ejusdem loci sacrilega sit, debet esse notoria & illicita, sive dein fiat per voluntariam pollutionem (probabiliter tamen non etiam per occultam) Dian. l. p. tr. 7. R. 26. & p. 7. tr. 11. R. 31. & p. 9. tr. 9. R. 5. ubi ipse contrariæ sententiæ adhæret; Suar. T. 1. de Relig. l. 3. c. 1. n. 4. sive per carnalem copulam fornicariam, imò etiam conjugalem. Sanch. mox referendus. n. 8. si hæc ob urgentem necessitatem, aut periculum incontinentiæ à mortali non excusetur. Laym. n. 8. Sanch. l. 9. de matr. D. 15. n. 9. Coninch. q. 83. a. 3. dub. 1. n. 230. & seq. & alii. Et hæc actiones ex speciali Ecclesiæ prohibitionem ob reverentiam loci sacri continent specialem rationem sacrilegii.

58. Quæ sequuntur, etsi & ipsæ sint ab Ecclesia prohibitæ, non tamen ita, ut ea de causa reddantur sacrilegæ. Itaque III. specialiter etiam prohibita est omnis actio, quæ est contra libertatem vel immunitatem Ecclesiæ, qualis est extractio violenta confugientium ad ecclesiam, si quidem tali privilegio jure gaudeant; Laym. l. 4. tr. 9. c. 3. n. 14. qui hoc ipso cap. à n. 6. ostendit, quænam sint delicta, quorum reus si quis sit, dicto

dicto privilegio, ut gaudeat, non est dignus. IV. Processus seu tumultus iudiciorum secularium, ex cap. *Decet. de immunitate Ecclesiarum. in 6.* Et præterea V. nundinatio, mercatus & alia profana clamorosa, quæ de se impediunt cultum divinum. Reginald. l. 15. c. 6. n. 42. apud quem n. 44. Fumus damnat peccati mortalis eos, qui in fixo certoque loco sedentes vendunt imagines, candelas &c. sed ipse Reginaldus hoc excusat. Procedit autem hæc doctrina, etsi aliquis sola mente consentiat in ipsa opera patranda in ipsa Ecclesia; secus si in Ecclesia existens consentiat in eadem opera extra Ecclesiam perpetranda. Dicast. tr. 8. D. 9. d. 8. c. 3. q. 2. n. 656. Bonac. de præcept. D. 3. q. 6. p. un. §. un. n. 18.

59. Ceterum nomen loci sacri in ordine ad effectum refugii seu asyli latius accipitur, quam in ordine ad sacrilegii malitiam contrahendam: si enim priori modo accipiatur nomen loci sacri, eo intelligitur non sola Ecclesia cum suis Capellis, sed etiam Sacrificia, cæmeteria fidelium sepulturæ destinata auctoritate Episcopi, campanile, turris, tectum, scalæ, atrium, porticus &c. Monasteria religiosorum quoad clausuram, id est, claustrum, dormitorium, hortum, domum familiæ, & animalium, hospitalia auctoritate Episcopi erecta, de quibus omnibus videri possunt Diana in Summa V. Immunitas Ecclesiarum. à n. 2. usque ad n. 12. Sanch. l. 9. de matr. D. 15. n. 23. & 42. Tamb. l. 2. r. 7. §. 5. n. 40. & alii. At verò si de loco sacro, quatenus ex eius sanctitate, quæ violatur, sacrilegii malitia in actum derivatur, sit sermo, non tam amplè accipitur, quam an-

tè; hic enim in odiosis versamur, antè autem eramus in favorabilibus. Itaque in ordine ad hunc effectum nomen loci sacri intelligitur sola Ecclesia cum suis adherentibus Capellis consecrata, vel saltem ab Episcopo benedicta, & cæmeterium divinis officiis celebrandis, aut fidelium sepulturæ destinatum? In his ergo solis, si, quæ priori numero recensita sunt, delicta committantur, malitiam sacrilegii contrahunt; non autem, si in aliis, quæ memoravimus, locis fiant. Dicast. tr. 8. D. 9. d. 8. c. 3. q. 5. n. 667.

60. Jam verò quod ad reliqua peccata in loco sacro etiam publicè commissa attinet, ex hoc quidem capite non contrahunt malitiam sacrilegii. Et idcirco oscula, tactus & locutiones turpes, modò sine seminis effusione fiant, non sunt sacrilega, nec specialiter in eorum confessione locus aperiendus: Sanch. n. 21, Navar. in man. c. 6. n. 10. Reginald. l. 15. c. 6. n. 42. Bonac. de peccatis D. 2. q. 4. p. 3. n. 9. Tamb. n. 38. & alii. Ratio est, quia sacrilegium hoc, ut Sanch. ibid. notat, committitur ex eo, quòd vel Ecclesia, & quidem non nisi per sacrorum canonum constitutionem, violetur, vel immunitas & securitas ad eam confugientium auferatur: atqui nec per tactus quantumcunque turpes (seclusa tamen semper pollutione) nec per alia peccata, præter prædicta, violatur Ecclesia: ergo &c.

61. Dixi autem: *Ex hoc quidem capite.* Si quis enim alia in loco sacro cum magna Ecclesiæ irreverentiâ exerceret, v. g. amasiam publicè ante altare lascivè tangeret, oscularetur, lascivas comœdias in templo repræsenteret, non esset negandum,

gandum, hunc talem sacrilegii scelus in sua propria specie commissurum, etiam seclusa omni humana prohibitione: quia esset gravis irreverentia divini cultus, atque adeo ipsius summi DEI notabilis injuria. Tamb. n. 39. & Lugo D. 16. f. 10. n. 467. ab ipso relatus. Et universim in omnibus peccatis, commissionis & externis, in templis commissis Lugo. n. 466. apud Dicast. tr. 8. de penit. D. 9. dub. 8. c. 3. q. 2. n. 657. consentientem, agnoscit aliquam irreverentiam, propter loci sanctitatem, ratione cujus indecens videtur, ut locus divino cultui & obsequio deputatus, convertatur in locum offendendi DEUM: quod ipsum etiam Reginald. n. 41. monet.

62. Hæc de loco, ut sacer est: de eo, ut est publicus, aliud, quod hoc loco tenendum sit, non superest, quam quod ex ista loci conditione nulla in actum specifica malitia refundatur, per se loquendo: quod addo propter rationem scandali, hæc enim actui, si in publico exercetur, sæpe supervenire potest, quantumvis alioqui ille si alibi fieret, subinde etiam licitus esset & honestus, sic conjuges si actum matrimonii in publico foro exercerent, graviter utique peccarent peccato scandali, aliàs non peccaturi, si in occulto clam aliis matrimonio uterentur. Et huic scandalo obnoxii sunt ferè omnes peccantes publicè, cum sicut ex una ove morbida inficitur torus grex, ita etiam uno publicè fornicante aut aliud scelus committente totus populus maculetur, ex cap. sed illud, dist. 45. quod vel maximè in Prælatos jactari potest, qui ex cap. Præcipuè II. q. 3. tot mortibus digni sunt,

quot perditionis exempla transmittunt. Reginald. n. 45. Coninch. D. 7. d. 4. n. 22.

Circumstantia Quibus auxiliis?

63. Dat novam speciem, si in usu talium instrumentorum adsit specialis prohibitio obligans sub mortali, vel in applicatione talium mediorum appareat specialis aliqua indecentia aut malitia contra aliam specialem virtutem, uti si Sacramentis, v. g. pœnitentiæ, velut medio utaris ad committendum v. g. furtum. Dicast. l. c. n. 667. illa enim est specialis malitia contra religionem, & specialiter in confessione explicanda. Quod universim de quocunque medio seu instrumento, adferente ex se aliam malitiæ speciem, dicendum est. Idem est, si sacrâ Eucharistiâ velut medio abutaris ad exercenda veneficia &c.

64. At verò si auxiliator vel concursa peccati sit alius homo, distinctione opus est. Vel enim pœnitens istum alium inducit ad cooperandum suo peccato, vel non? In hoc posteriori casu, proprio ipsius pœnitentis peccato nihil malitiæ novæ accedit, & idcirco non est necessarium, ut pœnitens dicat, an solus fecerit, vel habuerit socios delicti. Suar. D. 22. f. 4. n. 16. Tamb. l. 2. c. 1. §. 10. n. 70. In priori autem casu, quando nimirum intercedit inductio alterius personæ, cujus opera ad peccatum perpetrandum quis utitur, qualitas ejusmodi personæ sæpe tribuit novam speciem. Tamb. n. 71. v. g. si filium inducas ad suum ipsius parentem inimicum tuum occidendum; tunc enim tua inductio ad hoc homicidium præter malitiam scandali

dali contineret etiam malitiam patricidii contra pietatem. Item si alium voto castitatis obstrictum inducas, ut suis impudicis tactibus te polluat, contrahis malitiam etiam sacrilegii contra religionem, & teneris istam personam sacra circumstantiam specialiter explicare: quod intellige, si persona, cujus operam ad peccandum uteris, suum ad tuum peccatum concursum voluntariè præster, & peccet; si enim in eo concursu à peccato, quacunquè de causa, excusetur, non erit illa personam circumstantiam specialiter explicanda, v. g. si is, cujus operam ad pollutionem in te procurandam adhibes, dormiat, vel in alio simili statu sit, in quo non sit rationis compos. An autem & quomodo numerus personarum, ad concurrendum cum tuo peccato inductarum, sit exponendus, dicitur infra, ubi de scandalo.

65. Tandem in divinationibus non est necesse exprimere, an factæ sint per somnia, aërem, aquam, terram, stellas, carmina & similia, per quæ quis divinavit: hæc enim non mutant speciem. Dian. 1. p. tr. 7. R. 46. & 66. Reginald. l. 6. c. 4. n. 114. Bonac. D. 5. q. 5. s. 2. p. 2. §. 3. diff. 1. n. 5. Sanch. l. 2. Mor. c. 38. n. 12. Tamb. l. 2. cap. 2. num. 14. & alii.

66. Quoniam autem divinationes non fiunt, nisi intercedente aliquo pacto cum dæmone, idcirco videndum, quale hoc sit, implicitum vel explicitum, etsi enim alioqui explicitum ab implicito non videatur differre, quia tamen in pacto explicito semper intervenit actuale cum dæmone commercium, & promissio ei facta, idcirco etiam videtur continere ma-

R. P. Stoz Trib. Panit.

litiam essentialiter distinctam ab ea, quæ est in pacto implicito; in isto enim nihil istorum reperitur. Unde etiam specialiter in confessione explicandum est, si divinationes fiant cum expresso pacto cum dæmone, ut in judiciaria astrologia de eventibus futuris liberis; in chyromantia, & auguriis, quando juxta leges suas fiunt. Tamb. n. 15. & alii. Ceterum divinationes per pactum duntaxat implicitum possunt quandoque excusari à peccato mortali, nempe tunc, cum vel intercedit simplicitas, & ignorantia non crassa & affectata, vel fides certa non adhibetur, sed tantum timor quidam aut suspicio futuri eventus concipitur. Laym. l. 4. tr. 10. c. 3. n. 4. Suar. T. 1. de relig. l. 2. de superstit. c. 18. n. 6. Sanch. l. 2. c. 38. n. 19. & 21. Et idcirco, qui Ægyptios aut Zingaros, ut vocant, de fortuna sua aut aliorum consulunt, per se peccant quidem mortaliter; si tamen id solius curiositatis, vel risus, vel joci causâ faciant, ut sit communiter, venialiter tantum. Sanch. n. 20. & 48. & alii.

Circumstantia Cur?

67. Tribuit actui malo malitiam, eamque vel numero vel specie diversam, prout nimirum objectum electionis specie vel numero differt à fine. Itaque quando in ipso fine extrinseco reperitur specialis malitia contra aliam distinctam virtutem, ut si fureris propter fornicandum, propter committendum homicidium &c. ejusmodi electio sive furtum duplicem malitiam specie distinctam habet, unam intrinsecam ex proprio objecto, alteram extrinsecam ex fine. Tamb. l. 2. c. 1. §. II. n. 74. Suar. D. 22. s. 4. n. 8. Reginald. l. 15.

D

l. 15. c. 7. n. 47. & alii passim. Et idcirco hæc circumstantia necessariò est explicanda. Quòd si media sint ejusdem cum fine malitiæ specificæ, & ordinariè cum eodem soleant esse conjuncta, censentur idem numero peccatum cum fine. Suar. n. 24. & alii. Unde oscula, tactus impudici & similia, etsi ipsa de se sint peccata mortalia specialiter confitenda, tamen si fiant ex intentione copulæ futuræ, unum peccatum cum actû principalis constituunt, si copula statim sequatur; idcirco etiam in confessione non sunt peculiariter explicanda. Dian. 4. p. 17. 4. R. 205. ubi etiam ad similes tactus &c. copulam mox subsequentes extendit.

68. Dubitant hîc, an tam finis, quàm peccatum, assumptum tanquam medium ad illum, possint velut distincta peccata separatim explicari, dicendo, furatus sum, & mox habui voluntatem peccandi, absque eo, quòd explicetur ordo unius ad aliud. Dian. 1. p. 17. 7. R. 23. Suar. f. 9. n. 9. & alii affirmant. Sed Tamb. n. 76. Lugo. D. 16. n. 652. negant; saltem cum prima vice ejusmodi peccatum est aperiendum: aliàs enim non explicaretur tunc peccatum, quod fuit commissum, sed aliud; in ea enim separatione significaretur, duo peccata commissa esse, cum tamen unum duntaxat sit perpetratum, duplici malitia infectum. Sed de hoc redibit quæstio infra.

69. Si tamen finis contineat malitiam solum venialem, non est necessariò aperiendus: ut si confitearis ad caprandam vanam gloriam, aut fureris ad inanem aliquam pompam ostendendam: habet enim se finis iste, ut alia peccata venia-

lia, quæ non esse necessariam confessionis materiam constar.

70. Imò si finis nullam aliam habeat malitiam præter malitiam objecti seu medii, omnino non est explicandus: ut si quis omitat sacrum propter studium, aut etiam longiores preces privatim domi recitandas &c. satisfacit dicendo: omisi sacrum, quia studium, oratio &c. non habent aliam malitiam ab ipsa omissione. Tamb. n. 74. Suar. D. 22. f. 4. n. 11. Coninch. D. 7. d. 4. n. 24. & Dicast. tr. 8. D. 9. d. 8. c. 4. n. 693. Lugo. D. 16. n. 479. & alii passim.

Circumstantia Quomodo?

71. Quandoque etiam addit specificam differentiam, cum nimirum speciali alicui virtuti repugnat. Hinc violentia, quæ nonnunquam reperitur in modo auferendi alienum, constituit novam speciem rapine in furto, ut si fureris, domino rei sciente & renitente. Tamb. l. 2. c. 5. §. 1. n. 3. Vis, quæ reperitur in virginis renitentis oppressione, constituit speciem stupri in genere luxuriæ: opponitur enim ea Justitiæ: sic & fraus, ac dolus. Tamb. c. 7. §. 8. n. 59. Less. l. 2. c. 10. d. 1. Hæc etiam si quis ex formali contemptu transgreditur præceptum, alioqui in se ipso peccat graviter. Etsi alioqui contemptus sit circumstantia quedam generalis, in quolibet peccato inclusa (cum omnis peccator contemnat vel vilipendat, vel rem ipsam præceptam, vel præcipientis seu DEI, seu hominis auctoritatem) si tamen ipsa transgressio ex directa & formali vilipensione vel præcepti, vel ipsius præcipientis seu DEI seu hominis proveniat, mutat speciem in-

obe-

obediendiæ, additque novam malitiam contra reverentiam seu observantiam superioribus debitam. Palæus *T. 1. tr. 2. D. 2. p. 9. §. 2. n. 6.* Bonac. *de præcept. D. 2. q. 3. p. 5. n. 10.* Laym. *l. 1. tr. 3. c. 7. n. 4.* Sanch. *l. 1. Mor. c. 5. n. 11.* Suar. *de Leg. l. 3. c. 28. n. 24.* Et idcirco hæc circumstantia specialiter est in confessione explicanda. Bonac. *n. 16.* & alii communiter. Sic etiam si quis hominem à se jam occisum adhuc multis vulneribus confodiat vel membratim discerpat, jecur, cor &c. extrahat, contrahit specialem malitiam feritatis seu crudelitatis. Tamb. *l. 2. c. 6.* Lugo *D. 16. f. 12. n. 497.* Bonac. *D. 5. q. 5. f. 2. p. 2. §. 3. diff. 3. n. 18.* Suar. *D. 22. f. 4. n. 13.* Dicast. *tr. 8. D. 9. d. 8. c. 5. n. 704.* Et hoc multo magis, si id in vivo attentet. Quod ipsum etiam alij dicunt de eo, qui bestiam v. g. canem ex nulla alia causa, quam ad se oblectandum, aut dominium, quod in bestias habet, ostendendum excoriat, & vivum affat: est enim hæc crudelitatis quædam species.

72. Reliqui modi, ut est magna intensio, vel nunquam, vel raro admodum mutant speciem malitiæ, sed malitiam intra eandem speciem solum augent. Reginald. *l. 15. c. 8. n. 50.* Et ideo in ordine ad confessionem faciendam non sunt in consideratione. Quæcumque ergo odium, ex quo alium occidis, grave sit; quamcunque amor, ex quo fornicaris, magnus sit & calidus, ex hoc præcisè capite nullam novæ malitiæ speciem contrahis. Suar. *l. c.*

Circumstanti Quando?

73. Ferè semper tantum auget mali-

tiam actus intra eandem speciem, ut si quis peccat die festo, Dominico, in quadragesima, Sabbato sancto, die Parasceves, aut Paschatis, aut quo quis Sacramenti refectus est &c. nihil enim in his diebus reperitur, quod in morali æstimatione eò usque augeat malitiam actus, ut eam etiam ad novam transferat speciem Lugo *n. 523.* Suar. *D. 22. f. 4. n. 21.* Tamb. *l. 2. c. 7. §. 5. n. 41.* Dicast. *tr. 8. D. 9. d. 8. n. 722.* Bonac. *D. 5. q. 5. f. 2. p. 2. §. 3. diff. 3. n. 29.* Dian. *1. p. tr. 7. Reg. 32.* Coninch. *D. 7. d. 4. n. 27.* Navar. in *Man. c. 6. n. 9.* nisi fortassis ex aliquo capite DEO ejusque cultui notabilis aliqua irreverentia irrogetur, ut, si quis ludos publicos, præsertim obscænos comædias, aut spectacula ludicra in ipso die Veneris Sancto v. g. perinde ut tempore bacchanalium, vellet exhibere; videretur enim hæc gravissima irreverentia erga sacratissimum illum diem, quo memoria Dominicæ passionis specialiter ab Ecclesia recolitur. Lugo *n. 524.* Tamb. *l. c.*

74. Sed & ratione specialis præcepti graviter obligantis contingere potest, ut circumstantia temporis addat speciem, ut, si quis feriâ sextâ vel in vigilia alicujus Sancti, aut in quadragesima comedat carnes, die festo omittat sacrum, exercent labores serviles, aut alia opera prohibita.

75. Sed quid si eodem die duplici titulo, aut præcepto audiendum sit sacrum, jejunandum; ut si in diem Dominicum incidat festum alicujus Sancti, v. g. S. Jacobi Apostoli; si vigilia S. Matthiæ occurrat feriâ sextâ quatuor temporum quadragesimæ: Num qui sacrum tunc omittit, violat jejunium &c. plura committit peccata? ita quidem sentit Coninch.

D. 7. d. 6. n. 47. Reginald. l. 6. n. 129. Verùm rectius id negant Bonac. n. 24. Suar. n. 22. Sanch. l. 9. de Matr. D. 15. n. 6. & l. 1. Mor. c. 14. n. 9. Tamb. l. 2. c. 1. §. 16. n. 98. Excipe, nisi alius distinctus specie titulus concurrat, ut si ad præceptum jejunandi, audiendi sacrum &c. accedat etiam votum; tunc enim utriusque hæc circumstantia esset aperienda. Suar. Bonac. Sanch. l. cit. & est in confesso.

76. Duratio seu mora in peccato, quamcunque ea longa sit & diuturna, non transfert peccatum in aliam speciem, per se loquendo: quod addo, quia per accidens ratione accedentis perfectæ advertentiæ potest fieri, ut peccatum, quod ex imperfectione actûs, seu defectu plenæ advertentiæ tantum est veniale, fiat mortale, de quo nemo dubitat. Peccatum ergo, ex suo genere veniale, aut mortale in tali specie, quacunque morâ continuetur, non fiet illud mortale, nec istud in alia specie constituetur, quia ratione moræ seu durationis præcisè semper retinet suam, in qua verè est, speciem. An autem & quomodo nihilominus debeat aliquando à penitente præsertim ab inveterato peccatore explicari, dicitur p. 3. n. 177. & maximè à n. 600.

ARTICULUS VII.

Deducuntur ex dictis nonnulla n. sitatiora documenta ad facilitandam confessionem.

77. I. Peccata mortalia omnia, quantum humana & morali diligentia adhibita fieri potest, necessario in sua, in qua verè sunt, specie sunt exponenda. Et id-

circo etiam omnes omnino circumstantiæ, quæ speciem actûs mutant, non possunt in Confessione, nisi sacrilegè, reticeri. Hæc est communis & indubitata Theologorum sententia, fundata partim in auctoritate Concilij Trident. *sess. 14. cap. 5. & can. 7.* partim etiam, quia nullum peccatum mortale remittitur sine altero; quæ est rursus certa sententia: ergo omnia & singula sunt aperienda in confessione, cum nullum remittatur, nisi quod ad hoc sacrum tribunal est delatum.

Debent verò hæc peccata esse illa, quæ post Baptismum sunt commissa: ea enim, quæ ante Baptismum committuntur, per ipsum Baptismum remittuntur, nec reservantur ad sacramentalem absolutionem, post Baptismum à legitimo Judice conferendam.

78. II. Circumstantiæ impertinentes non sunt apta confessionis materia, & idcirco omnino reticendæ; speciem enim peccati nec mutant, nec augent, nec minuunt, & idcirco etiam impertinentes vocantur. Ad quid ergo confessionem deferantur?

79. III. Circumstantiæ generales, seu, ut alio nomine compellantur, transcendentales non sunt specialiter in confessione exprimendæ. Suar. *D. 22. f. 4. n. 15. Bonac. diff. 3. n. 23.* Ubi licet solum loquantur de ingratitude, eadem tamen est ratio reliquarum sub hoc nomine comprehensarum circumstantiarum: cum enim, hoc ipso quod generales, sint imbibitæ in quovis mortali peccato, per se intelliguntur; supervacaneum ergo est, eas specialiter explicare, & dicere, se, cum die festo sacrum omisit, DE O ingratum

gratum fuisse, inobedientem &c. Quod si tamen ea circumstantiæ formaliter & quasi reflexè intendantur, v. g. ex expresso affectu & voluntate se DEO non submittendi, ejusin præcipiendo auctoritatem contemnendi &c. essent omnino specialiter etiam exponendæ; singulæ enim virtutes videntur magis & specialiter ad hoc obligare, ut peccata contra illas non fiant formaliter, quàm ad hoc ut non fiant solùm materialiter. Unde si quis cultum DEO debitum denegat non audiendo sacrum die festo, ex formali expressâ intentione ipsius irreligiositatis, & propter affectum inhonorandi DEUM, committet peccatum in genere irreligiositatis, specie diversum ab eo, quod committit, si ex affectu erga studia, pecunias lucrandas &c. DEO cultum debitum non deferat.

80. IV. Circumstantiæ, quæ peccati speciem augent, vel minuunt tantùm venialiter, non sunt necessariò exprimendæ in confessione; possunt tamen, si pœnitenti libuerit, exprimi: talium enim circumstantiarum eadem est ratio, quæ est cujuslibet alterius peccati venialis; quod non esse materiam confessionis Sacramentalis necessariam, expressum est in dicto Concilio Trident. *cap. 5.*

81. V. Circumstantia, ratione cujus peccatum, quod alioqui seclusâ illa circumstantiâ veniale duntaxat est, evadit in mortale, aperienda est: etsi enim peccatum mortale & veniale aliquo modo non differant specie, quando eidem virtuti opponuntur; tamen in ratione injuriæ & offensæ divinæ ea inter se differre specie est omnino certum. Unde furtum leve, etsi in hoc genere, nempe fur-

ti, non differat specie à furto magno, tamen in ratione divinæ offensæ maximè differt, & specialiter exponendum in confessione, an quantitas furto sublata sit ea, quæ communiter dicitur sufficere ad constituendum peccatum grave. Bonac. *n. 4. & 6.* Coninch. *D. 7. d. 3. n. 10.* Suar. *D. 22. f. 2. n. 7.*

82. VI. Circumstantiæ, quæ peccatum ita minuunt, ut, quod ijs seclusis fuisset mortale, ratione earundem fiat vel nullum peccatum, vel certè veniale tantùm, necessariò sunt in confessione exprimendæ. Bonac. *l. c.* & alij; alioquin enim mendacium in ea committeretur; siquidem tanquam mortale proponeretur, quod tamen revera non esset commissum: ut si is, qui in extrema necessitate constitutus accepit, in notabili quantitate sibi necessariâ, rem alioquin extra casum necessitatis non suam, accuset se absolutè de hac surreptione, tanquam de furto facto in quantitate notabili, adeoque ad peccatum mortale sufficiente, peccat, nisi bona fides eum excuset, mortaliter: sicut & is, qui ex inculpata inadvertentia aut oblivione, excusante à mortali, omittit horas Canonicas, ad quas tenetur, aut comedit carnes die jejunijs, & tamen de ea omissione aut comestione absolutè se accusat, nullâ suæ inadvertentiæ mentione factâ; tales enim se de peccato accusant, quod tamen non commiserunt, atque adeò in re gravi mentiuntur in confessione.

83. VII. De circumstantijs merè aggravantibus, hoc est, ijs, quæ peccatum à sua, quam primitus habent, ad aliam speciem malitiæ non extrahunt, sed intra illam relinquunt; in ea tamen secundum

prudentem hominum existimationem aggravant, magis vel minus notabiliter, quò nempe excessus supra primam malitiam major vel minor, gravior vel minus gravis fuerit; de his, inquam, circumstantijs jam diuturna & gravis inter Auctores est controversia, an sint necessariò explicandæ, ita ut earum omissio confessionem reddat omnino invalidam. Explicandas esse, tuentur 18. Doctores apud Henriq. *l. 5. c. 7. §. 6.* inter quos præcipui sunt Alensis, Richard. Major, uterque Sotus, Victoria, Canus, Ledesma ex Suar. *D. 22. f. 3. n. 5.* ubi eos sequitur, quibus ex Laym. *l. 11. tr. 2. c. 10. n. 2.* addendus Bartholomæus Medina & Lopez. Eandem sententiam tenent ex nostris Henriq. Suar. citr. Rebell. de oblig. *1. p. l. 2. q. 17. f. 2. n. 7.* Filliuc. *tr. 7. c. 4. n. 88.* Coninch. *D. 7. d. 3. n. 13.* Sanch. *l. 2. Mor. c. 32. n. 39. & l. 4. c. 14. n. 24.* Fagund. *l. 4. de 2. præcept. Eccles. c. 2.* & multi alij ex recentioribus: nec defunt ex illis aliqui, qui oppositam sententiam gravi censurâ notant, dum eam vocant improbabilem, imò & scandalosam: Didacus verò Nugnus. *T. 2. in 3. p. 9. 9. a. 3.* apud P. Georgium Gobat de re morali præclare meritum in *Alphabeto consistit. n. 378.* eò progressus est, ut ausus sit dicere, eam omnino esse stultam. Verùm his censuris non obstantibus.

84. Circumstantias, de quibus modò est sermo, necessariò explicandas esse, negant S. Thom. in *4. d. 16. q. 3. a. 2. q. 5.* Paludan. Durand. Dionysius Carthus. S. Bonavent. Almaynus, Adrian, Medin. Antonius Zerola, Sayrus, Pefantius & multi alij apud Dian. *1. p. tr. 7. R. 1. &*

14. & 5. p. tr. 14. Ref. 59. quos nominatim etiam sequuntur Navar. in princip. cap. *Consideret. & in Man. c. 6. n. 7.* Tolet. *l. 3. c. 7.* Valentia *T. 4. D. 7. q. 11. p. 1. Assert. 5.* Reginald. *l. 6. c. 5. n. 134.* Dicast. *D. 9. d. 3. §. 2. n. 181.* Bonac. *D. 5. quæst. 5. f. 2. pag. 2. §. 3. diff. 3. num. 5.* Vasq. *q. 91. a. 1. d. 2. n. 6.* ubi ait, hanc sententiam apud Scholasticos esse magis receptam, quam etiam tenent novissimè Lugo *D. 16. f. 3. à n. 107.* Joan. Sancius in *select. D. 11. n. 6.* Tamb. *l. 2. c. 1. §. 18. n. 111.* Busenbaum in sua medulla, *l. 6. tr. 4. c. 1. d. 3.* Laym. *l. 1. tr. 2. c. 10. n. 2. & alij,* quorum agmen claudat P. Georg. Gobat. *n. 375.* Hinc facile apparet, censuram Nugni esse nimis acerbam, inconsideratam & præferendam: quasi verò tam graves, quos retuli, Auctores, ipse etiam S. Thomas fuerint stulti. Absit! ut tam fædam maculam tam claris Theologiæ sideribus inuramus. Nihilominus tamen

85. Hanc sententiam etiam suimet auctores diversimodè limitant: & quidem I. in gradibus consanguinitatis, singulariter in primo & secundo, ita ut, qui cum sua matre aut sorore carnaliter peccavit, teneatur hanc gradûs circumstantiam explicare. Ita Laym. *n. 3.* Bonac. *n. 10.* Valent. *l. c. & alij.* Idem sentiunt de gradibus affinitatis. II. In furti quantitate: neque enim satis est, dicere, se notabilem pecuniæ v. g. summam abstulisse, sed necesse est, definitè dicere, quantum sit furatus, num centum, num mille. Laym. *l. c.* Valent. *§. Ex hoc item fundamento.* Bonac. *n. 17. & alij.* III. In voluntate occidendi plures homines. Laym. *ibid.* IV. In esu carniû die Jejunij: neque enim

enim satis est, dicere, te violasse jejunium, sed necesse est exprimere esum carniū: Laym. *ibid.* V. in eo, qui totam noctem cum fāmīna in eodem lecto acubuit, etsi semel tantum cum eā concubuerit. VI. In eo, qui ordinarium peccandi modum nimium excessit. VII. Cū certā quantitātē furti annexa est reservatio, vel excommunicatio. Idem est, si sub simili censura aut reservatione prohibitus sit incestus cum consanguineis, aut affinis; fornicatio cum filia confessionis: ut sanē in Diocesi Constantiensī hęc delicta reservatis adnumerantur. VIII. In pœnitente, qui à Confessario interrogatur de consuetudine peccati, vel alia circumstantia aggravante.

86. Ego posteriori sententiæ libenter subscribo, non tantum propter magnam doctissimorum virorum, ingenti numero ita sentientium, auctoritatem, sed etiam quia benignior est; in iis enim, quæ ad animarum salutem, pacem, & tranquillitatem faciunt, eamque fovēt, benigniora sunt amplectenda, & horror, qui alioqui in patefaciendis peccatis cernitur, quantum fieri potest, mitigandus est, ne plurimi à salutari confessionis usu retrahantur. Si enim magnam sentiunt difficultatem in enumerandis peccatorum suorum speciebus, & declarando eorum numero, quid non tandem futurum arbitramur, si ab iis exigatur, ut etiam singulas circumstantias, alioqui non necessarias, declarent, & urgeantur, ut aperiant: quanto tempore v. g. in perversa voluntate, aut opere illicito, moram traxerint; quàm vehemens fuerit odium, quo proximum persecuti sunt &c. aut certē si rei difficultate non frangantur,

sed ex hac quoque parte confessionis integritati satisfacere velint, in anxietatem, & conscientię quādam torturam incurrent, dum non raro timebunt, ne hujus vel illius delicti gravitatem secundum omnes circumstantias exposuerint, & sic vix unquam optata pace fruuntur, quod est magnum impedimentum gustandi, quàm suavis sit Dominus, ut ad illius amorem, in quo perfectum nostrum bonum consistit, accendantur, exstimulenturque. Ut autem confessio nimis ardua & difficilis, velut conscientię carnifex, ex tam enucleatā circumstantiarum consideratione reddatur, nec ipsum Concilium Tridentinum *sess. 14, cap. 5.* probat; ex quo pro nostra sententiā argumentum forte desumi potest: cū enim Concilium eo loco ex instituto voluerit Sacramentum Pœnitentię explicare, & exactam de eo doctrinam tradere, utique ex ejus mente plus non est imponendum, quàm quod expressit: atqui eo loco meminit quidem circumstantiarum, sed earum duntaxat, quæ speciem mutant, iis, quæ intra eandem speciem solum aggravant malitiam, silentio prætermittit: ergo hoc ipso indicat, circumstantias merè aggravantes non esse necessariò aperiendas: dum enim unum affirmavit, videtur alterum negasse juxta Regulam juris: imò expressè ait, nihil aliud à pœnitente exigere, quam ut omnia peccata, quibus se DEUM graviter offendisse meminerit, confiteatur. Hinc autem subsumere licet: Sed omissis circumstantiis merè aggravantibus nihilominus omnia peccata recensentur, cū ob illas circumstantias peccata neque specie, neque numero multiplicentur. Nec refert, quod

fin

sine illis non satis æstimari possit gravitas peccatorum; etenim clementissimus JUDEX DEUS, cujus vices agunt confessorii, non exigit mathematicam calculationem, aut gravitatis ponderationem, sed quanta haberi potest ex specie & numero peccatorum, ut judicium feratur de universo statu peccatoris, sitne bonus vel malus, pejor an pessimus: quod sufficienter ferri poterit, modò circumstantiæ, quæ speciem mutant, exprimantur. Quando ergo jugum, quod Christus suis fidelibus imposuit, suave est, & onus leve, quid est, quòd illud sine causâ aggravemus? sive dein hunc sensum ex Sacra scriptura, sive ex natura institutionis hujus Sacramenti sive ex definitione aliqua Pontificum & Conciliorum, sive ex recepta Ecclesiæ traditione petere velimus. Certè ex his de tali onere nihil constat, ut pluribus prosequitur Dicastillo *tr. 8. D. 9. d. 3. §. 2. n. 181.*

87. Sed jam quod ad limitationes, *num. precedenti* positas, attinet, dicam, quod lentio, ejusmodi limitationes mihi semper displicuisse: Ad quid enim serviant, nondum video, quàm ut sententiam, cui adduntur, enervent, ita ut incertum omninò sit, quænam tandem illa sit. Ad singulas ergo ut respondeam, mens mea hæc est.

88. I. Lineæ & gradus consanguinitatis & affinitatis vel distinguuntur inter se specie, vel non. Si primum utique necesse est, & lineam, & gradum exprimere, non jam ut circumstantiam merè aggravantem, sed specificantem. Si secundum, quod nobis ex dictis supra. *n. 51.* est verosimilius, sunt quidem, qui existimant, gradus illos cum suis lineis, ve-

lut circumstantias notabiliter aggravantes, exponendos esse; sed hi doctrinæ consequentiam non tenent. Quam notam ut & nos non incurramus, judicamus non esse necessarium, ullum gradum, etiã primum, exprimere; qui ergo incestum commisit, etiã cum propria matre, plus non debet dicere, quàm: *commisi incestum naturalem.* Tamb. *l. 2. c. 7. §. 7. n. 49.* Dian. *l. p. tr. 7. R. 21. & p. 3. tr. 4. R. 67.* in Retol. *31. & p. 4. tr. 4. R. 234. & p. 5. tr. 14. R. 56. §. quæro sexto.* P. Georg. Gobat. *n. 387.* Citatur pro hac sententia etiã Hurtado *D. 9. de Sacram. diff. 4.*

89. II. Limitatio fuit in furto. In hoc non est necesse, explicatè dicere, quàm magnus sit, quantumcumque demum sit, excessus supra materiam ad peccatum mortale constituendum sufficientem. Sufficit ergo, si furatus fuisti, v. g. mille florenos, & dicas: *furatus sum notabilem quantitatem.* Tamb. *l. 2. c. 8. §. 1. n. 1.* Lugo *D. 16. §. 3. n. 121.* Dian. *R. 114.* Errares autem, si diceres: *furatus sum decem,* cum tamen furatus sis *sex,* vel quindecim &c. quia jam non explicares furtum, quod verè commisisti, sed aliud, quod non commisisti. Idem est in similibus, & ideo, qui ex horis Canonicis omisit quatuor horas, quas minores vocant, cum Vesperis & Completorio, non debet istum horarum numerum tam exactè referre, sed satisfaciet, dicendo: *omisi notabilem officii divini partem.* Dian. *l. p. tr. 12. R. 5. & alii.* III. & V. Limitatio huc non faciunt, sed ad numericam peccatorum multiplicationem, de quâ suo loco: hic solùm ad verro, ex doctrina tunc tradenda confirmari posse nostram

nostram sententiam de circumstantiis, quamcunque notabiles sint & graves, modò sint merè aggravantes, non exponendis. IV. Limitatio etiam non est ad rem. Etsi enim Granadus in 3. p. *Contr.* 7. tr. 9. D. 9. n. 22. apud Dianam. 5. p. tr. 14. R. 56. S. *quero quarto*: existimet, etum carnum in violatione jejunii non esse necessariò exprimendum, sed sufficere, si dicas: *violavi jejunium*: hoc tamen non est admittendum, quia in jejunio duo præcepta concurrunt, unum affirmativum de sumenda unica refectione; alterum negativum de carnibus non comedendis. Esus ergo carnum exponendus est, non, ut circumstantia merè aggravans, sed specificans, ut pote distincto specie præcepto adversa. VI. Limitatio nihil vincit; non enim modus operandi, quamcunque vehemens & extraordinarius sit, exprimendus est, nisi fortassis actionem ex sua in aliam specificam malitiam transferat, ut supra n. 71. de feritate dixi.

90. VII. Limitatio etiam vana est: in hoc enim casu excessus in peccato, quamcunque sit notabilis, exprimendus est, non per se & ratione sui, tanquam materia necessaria, sed per accidens rationæ adjunctæ vel reservationis, vel censuræ. Quædam enim peccata ab Ecclesia vel reservantur, vel censuris etiam puniuntur, non quomodolibet, sed sub certa quadam ratione: v. g. qui cum excommunicato conversatur, incurrit, si ille excommunicatus sit denunciatus aut notorius percussor Clerici, in minorem excommunicationem; secus, si sit occultus & toleratus: attamen denuntiatio aut notorietas sunt circumstantiæ, quæ
R. P. Stoz Trib. Pænit.

facti speciem etsi non immutent, tamen debent Confessario aperiri, ut sciat, an & quid potestatis habeat in tale peccatum ratione censuræ, aut reservationis: sic si quis spoliaret Romipetam, incurrit excommunicationem Bullæ Cœnæ reservatam, non item si alium viatorem: sic multæ censuræ latæ sunt contra facientes aliquid scienter & temere, non ex negligentia, aut ignorantia non omnino crassa, nec affectata.

91. VIII. Limitatio non est melioris fatinæ. Fac enim ejusmodi Confessarii præceptum non adesse; citne tunc circumstantia etiam enormiter aggravans ex necessitate aperienda? non dicent, ut credo, qui eam nostræ, & etiam suæ sententiæ adjecerunt: exprimenda ergo est, non quia aggravat, sed quia urget præceptum Confessarii, quem Tamb. l. 2. c. 1. & c. 10. §. 2. n. 38. Lugo D. 14. §. 10. n. 172. & alii ajunt habere jus ea, quæ ad salutem animæ spectant, interrogandi, & consequenter pœnitentem habere obligationem respondendi ad interrogata: quod quidem Joannes Sancius in selectis, D. 9. n. præcipue 6. citatus à Lugo, ubi supra, & nonnulli alii negant; & Dicast. D. 6. d. 21. à n. 376. multum eorum sententiæ favet, pro eoque refert Navarrum in *Man.* c. 21. n. 48. & Casparum Hurtadum; idemque sensisse dicitur etiam Pontius; & absolute docuit Fagund. l. 3. c. 1. n. 6. & c. 7. n. 11. Sed jam est §. 8. inter prohibitas à S. D. N. Innoc. XI. de quo vide *infrà* p. 3. n. 178.

Maneat ergo, circumstantias intra eandem speciem merè aggravantes non esse, etsi sint valde notabiles & enormes, per se

in confessione aperiendas, ne videlicet imponamus fidelibus jugum, quod Christus ipse hujus Sacramenti Auctor non imposuit, ut Dicast. *D. 9. d. 3. §. 2. à n. 181.* fusè prosequitur: cur enim nos subditi oblige mus fideles ad aliquid, ad quod noster Princeps ipse eos obligare noluit.

Atque ex his, quæ hactenus hoc & præcedenti Articulo de circumstantiis, præter nostrum propositum, paulò fusiùs disseruimus, multa & valdè utilia ad confessiones breviter & rectè expediendas inferri possunt: præcipuè illud, quænam circumstantiæ ad examen pro paranda confessione sint vocandæ.

ARTICULUS VIII.

De numero peccatorum indagando.

92. Reperiuntur nonnulli, qui, cum confessionem parant, contenti sunt solum suorum peccatorum etiam mortaliū species, vel circumstantias específicas investigare, putantque, se suo officio abunde satisfecisse. Sed hi manifesti erroris vincuntur ex Concil. Florent. in Decreto Unionis, & Trident. *sess. 14. c. 5. & can. 7.* ubi expressè definitur, omnia, & singula peccata mortalia, eorumque circumstantias, quæ speciem mutant, esse in confessione aperienda. Si singula: ergo etiam numerus talium peccatorum colligendus est & exprimens. Quomodo autem, & quando contingat, peccata numericè multiplicari, dicemus infra *p. 3.* Interim de eodem numero explicando generatim quædam sunt adnotanda. Itaque

93. I. In numero materiæ necessariæ nihil est addendum, nihil minuendum,

nihil ita exprimens, ut nesciat Confessarius, quem pœnitens numerum velit. Itaque qui ter v. g. pejeravit, non satisfacit, si dicat *se aliquoties pejerasse*: etsi enim ista vox ad minimum significet, aliquid bis esse factum, quia tamen potest etiam quater, decies, vigesies &c. comprehendere, incertum est, quid velis, quando non aliter, quàm per istam vocem *aliquoties*, numerum exprimis, cum ea sit prorsus indifferens ad quemcunque numerum supra unitatem explicandum. Idem est de particula *frequentè*, *sape*: nam & hæc significat ad minus binarium, juxta Gloss. in *Cap. Monasteria de vita & honest. clericorum V. frequentè*. & quemcunque alium numerum isto majorem. Quid ergo dicis, si dicas, *tesape pejerasse*: utique nihil, & siquidem integritati & valori confessionis consultum velis, aliter oportet rem, quam agis, agere. Dicast. *D. 9. d. 3. n. 210.* Quapropter

94. II. Qui scit numerum peccatorum, eumque mathematicè certum, tenetur illum exprimere: & idcirco qui scit, si sexies blasphemasse, tenetur determinatè dicere: *sexies blasphemavi*. Cum enim, ut paulò antè dixi, & ex omnium ore affirmant Navar. in *Man. c. 6. n. 14. ad princ. Cap. Consideret. de Pœnit. dist. 5. n. 40.* & Victoria de *Sacram. n. 178. Tamb. l. 2. c. 1. §. 4. n. 21.* peccatorum numerus necessariò sit aperiendus in confessione; sexta autem blasphemia non minùs peccatum sit, quàm prima aut secunda, sanè sicut non licet in confessione primam aut secundam blasphemiam reticere, ita nec licebit sextam. Et idèò si quis sciat certò, se sexies blasphem-

blasphemasse, præ verecundia autem, aut aliâ simili de causâ confiteatur, dicendo, se quater aut quinquies plus minùs blasphemasse, peccat mortaliter, ut notat Sylvester *V. confessio 1. quest. 11. sub finem.* & Victoria *loc. cit.* Peccata enim Confessario sunt aperienda, prout sunt in pœnitentis conscientia, ut nec plus nec minùs possit dici: vide Suar. *D. 22. f. 5. n. 37.*

95. III. Non est opus, peccatorum numerum ita exprimere, ut singula per se solitariè, & quasi historicè referantur, modò sint ejusdem speciei; satis enim est, si uno verbo dicas, te decies blasphemasse, vigesies fornicatum, trigesies pejerasse &c. nisi fortè aliquod talium peccatorum habeat annexam circumstantiam, quæ speciem mutet: est enim multorum non vulgaris error, peccata sic enucleatè exponenda esse, cum tamen & brevitatis, quæ est una de perfectionibus confessionis, aliud exigit, & præterea tali confessioni nihil desit ad ipsius integritatem, etsi paucis & claris verbis peccata exprimantur. Taceo, quòd nec usus Ecclesiæ, & recta fidelium praxis aliud requirat; & sic confessio non reddetur nimis onerosa. Bonac. *D. 5. q. 5. f. 2. §. 3. diff. 3. n. 2.* Coninch. *D. 7. d. 7. n. 63.* Dicast. *tr. 8. D. 9. d. 2. n. 52.* Dian. *1. p. tr. 7. R. 13.* Navar. *in Man. c. 6. n. 18.* & in princ. *Cap. Consideret. n. 110.* Reginald. *l. 6. c. 4. n. 116.* Suar. *l. c.*

96. IV. Qui morali diligentia adhibita numerum omnino certum deprehendere non potest, videat, an non saltem occurrat is, qui videatur esse verosimilior, sive, qui plus minùsve parùm credatur à certo distare: hic enim, si alius haberi non pos-

sit, exprimendus est per particulas *circiter, plus minùs, præter propter.* Suar. *l. c.* Coninch. *n. 62.* Dicast. *n. 54.* & alii. Et sufficit hoc; nec aliud requiritur, cum fiat, quod est moraliter possibile.

97. Unde, qui numerum hoc modo, certum videlicet pro incerto, dixit, non debet postea angere, aut repetere, si deprehendat, se aliquid minùs, vel etiam ampliùs dixisse, quàm verus numerus, qui post confessionem occurrit, comprehendit, quia in prædicto verosimili numero sufficienter etiam alter, major vel minor, jam est inclusus. Suar. Coninch. *ll. cc.* Dicast. *n. 53.* Bonac. *p. 3. n. 7.* nisi fortassis specialis aliqua circumstantia necessaria occurrat, quæ priùs non occurrebat, vel nisi postea deprehendat, numerum illum certum, quem expressit, incerto esse valde notabiliter majorem vel minorem, v.g. in duplo, vel intra duplum in magna quantitate, quia major illa vel minor peccatorum multitudo per priorem confessionem revera non fuit explicata. Suar. Coninch. *ll. cc.* Bonac. *p. 2. §. 3. diff. 2. n. 6.* Reginald. *l. 6. n. 126.* Hoc verò moraliter vix potest contingere, si prior diligentia in discutienda conscientia fuerit mediocris juxta dicta *n. 11.* Hinc, qui dixit, se decies circiter commisisse molliciti peccatum, decies fornicatum esse &c. & postea deprehendit, id factum esse duodecies, aut octies, nihil tenetur repetere: sicut nec is, qui dixit, se vigesies plus minùs fornicatum esse &c. cum tamen, ut postea deprehendit, fornicatus sit vigesies quater. At qui dixisset, aliquid factum vigesies, quod postea deprehendit, factum esse quadragies, tenetur illum excessum proximè explicare,

plicare, & nihil amplius, quia bonâ fide processit; excessus enim ille se habet ut alia peccata, bonâ fide omiſſa, quæ sola sunt, ut suo loco dicemus, in proxima confessione exponenda.

98. Sed enim difficultas jam est, quid intelligatur per ejusmodi particulas, *Circiter*, *Plus minus* &c. quam explicare non est ita expeditum. Communiter ajunt, id nullâ certâ regulâ definiti posse. Nihilominus tamen, ut consulant aliquosque pœnitentibus, aliquid dicunt, & I. quidem Dicastillo n. 117. Dian. 3. p. tr. 4. R. 94. & alii apud ipsos totum id arbitrario Judicio prudentis committunt. Sed cur hi mittunt nos ad alios? cur ipsi, cum sint, ut meritò supponimus, sapientes, non explicant, quod ab aliis prudentiâ præstantibus edisseri posse arbitrantur? alioqui frustra nos ad eorum judicium explorandum dirigerent. Alii igitur II. ut paulò elariùs suam aperiant mentem, dicunt, quò major est numerus, qui exprimitur, eò majorem posse esse illum, qui sub iis verbis *Plus minus* intelligitur. Sed quantò major esse possit, non satis disertè explicant: Exempla, quibus utuntur, ostendunt, posse ea verba *Plus minus* extendi ad illum numerum, qui sit quinta pars numeri expressi. Hinc eum, qui dicit, se decies circiter pejerâsse, etsi postea deprehendat, se duodecim vicibus pejerâsse, ad nihil amplius obligabunt; sicut nec illum, qui dicit, se centies circiter peccâsse, cum tamen centies vigesies id se fecisse recordetur: est nempe binarius respectu denarii, vicenarius respectu centenarii quinta pars. Verùm iste calculandi modus aliis non placet. Dicunt

ergo alii III. videndum esse, an excessus ille, per verba *Circiter*, *Plus minus*, significatus, sit juxta communem prudentium æstimationem absolutè & in se magnus & notabilis: etsi enim verba ista *Plus minus* sint relativa, sæpè tamen etiam accipiuntur absolutè & simpliciter, absque ulla ad aliquid majus vel minus comparatione. Itaque si excessus iste absolutè consideratus sit parvus, de eo non est amplius laborandum; si verò sit magnus, etsi respectivè ad majorem sit parvus, erit utique curandus: v. g. vicenarius est in se magnus, etsi respectu centenarii videatur esse modicus, & ideò si dicas, te centies circiter pejerâsse, postea autem cognoscas, te vigesies & centies id fecisse, de illis viginti vicibus postea te debes accusare.

99. Sed adhuc restat explicandum, quis demum numerus in se magnus censeri possit ac debeat. Alii quatuor aut quinque, alii duplum, alii quintam, ut vidimus, partem, alii decem pro magno habent. Mihi media aliorum via placet, quam Bonacina, D. 5. q. 5. s. 2. p. 2. s. 3. diff. 2. n. 6. monstrare videtur, denarium scil. pro magno habendum. Si quis ergo dixerit, se decies aliquid fecisse, & postea recordetur (quod tamen novo examine investigare non tenetur, si antè vel mediocriter se examinârît) se fecisse vigesies, debet proximè confiteri, se decies id fecisse, cum alia decem jam fuerit confessus: nam ex consueta significatione & usu prudentium illa verba *Plus minus*, *Circiter*, *Præter propter*, ultra novem se non extendunt.

100. Quòd si verò aliquis notam illam dubitativam *Plus minus*, numero peccatorum

satorum non adjiciat, sed absolutè dicat, se quater pejerasse, & postea videat, se quinquies id fecisse, de ista quinta vice debet se postea accusare, quia revera priùs se de illa non accusavit, sicut accusasset, si dixisset, *quater plus minus*. Bonnac. *D. 5. q. 5. f. 2. p. 2. §. 3. diff. 2. n. 9. Suar. D. 28. f. 1. n. 3.*

101. V. Quando factâ diligenti, & accommodata conscientiæ discussione numerus peccatorum necdum, alterutrò ex prædictis modis, potest cum probabilitate ut certus affirmari, sine periculo magni erroris, tunc disquiratur, quoad fieri poterit, quâ frequentia peccatum per diem, septimanam, aut mensē sit perpetratum, & numerus ita deprehensus dividatur in partes, quoties nimirum quolibet die, aut hebdomade, aut mensē id perpetraverit: hac enim ratione effugitur periculum errandi, cum in singulis partibus non possit committi magnus error, qui in tota summa simul sumpta alioquin esset maximus.

102. VI. Quòd si nec isto modo peccatorum numerus iniri possit, (ut evenire potest & solet ijs, qui valde rarò, nec nisi per longa intervalla confitentur, & tamen interim in luto peccatorum usque ad aures, ut ajunt, immersi hærent, & volutantur) quodnam tandem ij remedium habeant, dicemus commodius infra, cum specialiter agemus de inveterato peccatore. Hic generatim id monemus cum Suar. dictâ *f. 5. n. 39.* in ejusmodi casibus non esse à Confessario urgendum penitentes ad certum aliquem numerum proferendum, cum id sæpè sit moraliter impossibile, vel ita incertum, ut nulla fides illis possit adhiberi.

103. Hic tamen haudleviter & perfunctoriè carpendi sunt illi, qui cum frequenter, v. g. quolibet octiduo vel singulis quatuordecim diebus confitentur, non aliter solent suorum, etsi gravium & valde palpabilium delictorum, numerum, quam per particulas illas, *circiter, aliquoties* exprimere, quasi aliter non possint: hi enim utique satis socordes sunt; quis enim credat, ijs non posse melius & certius de eo numero constare, v. g. quis patienter ferat Clericum, si dicat: hoc octiduo ter circiter omisi Breviarium; aut studiosum, si dicat: hac hebdomade ter plus minus voluntariè me polui &c. hoc enim loquendi modo indicant isti, se de tertia vice dubitare, cum tamen, si paulò sint aut esse velint accuratiores, possint de ea vice esse certis: hoc verò dum faciunt, exponunt peccatum certum pro dubio; id enim ejusmodi particula dubitativæ significant: in quo utique gravissimè errant, seque & suos Confessarios, non tamen DEUM, qui scrutator est renum, & novit abscondita cordis, decipiunt; & cum in re gravi id contingat, peccant etiam mortaliter, de quo non potest esse ulla dubitatio. Deligant ergo hi tempus tanto negotio, quantum est confessio Sacramentalis, opportunum & necessarium, suæque conscientiæ latebras exactius rimentur, non dubito, quin verus numerus ijs sit occursurus, norintque, illum satis rudem, & grossum modum colligendi peccatorum numerum, non nisi in gravibus, & fere inveteratis peccatoribus, ijsdemque valde rarò confitentibus tolerari posse, aut debere. Quòd si tamen verè aliquis etiam per hebdomadem

madem sua peccata ita multiplicet, ut ea & diversæ speciei sint, & frequentissima, poterit etiam tali indulgeri aliquid, & ad justum verumque numerum non adeò urgeri, præsertim si sit memoriæ valde debilis: sed hoc de homine paulò timoratoris conscientia non est præsumendum.

104. Ut verò numerus peccatorum mortalium facilè, & satis exactè haberi possit pro confessione, expedit, in examine, quod quotidianum esse valde convenit, eum diligenter inquirere, & si lubet, etiam in lecreta quadam schedula adnotare. Et licèt, quod ad peccata venialia attinet, non sit necessarium, eorum numerum aut investigare in examine, aut in confessione exprimere, ut jam supra n. 23. monui; valdè tamen consultum est, ut id fiat: & ita omnino suadeo, modò, ut dixi, caveatur nimia anxietas & sollicitudo.

ARTICULUS IX.

Praxis examinis pro confessione.

105. Hactenus de necessitate, & materia Examinis pro futura confessione, satis, ut opinor, disseruimus, nunc videamus, quæ in eo faciendo praxis sit servanda, ut rectè fiat. Itaque examinaturus suam pro confessione, quam meditatur, conscientiam, eadem puncta observabit, quæ pro aliis quotidianis conscientia examini- bus tradi solent: nisi quòd in tertio sit nonnulla variatio, ut constabit. Quapropter

106. I. Tempus opportunum & à reliquis occupationibus vacuum sibi deliget, & flexis ante Christi crucifixi ima-

ginem vel aliam genibus, excitabit memori- am beneficiorum à DEO acceptorum, pro iisque eger, quàm potest ferventissi- mo affectu gratias, in hunc vel alium simili- lem modum.

DEUS, cujus misericordia non est numerus, & bonitatis infinitus est thesaurus, Divinæ & Clementis- simæ Majestati tuæ pro universis beneficiis, quæ ad hoc usque mo- mentum mihi indignissimo tuo fa- mulo liberaliter dignatus es confer- re, gratias ago, tuamque Clemen- tiam humillimè deprecor, ut, qui petentibus postulata concedis, eos- dem non deserens ad præmia futu- ra disponas. Per Christum Domi- num nostrum. Amen.

107. II. Ut faciliùs in suorum pecca- torum notitiam venire possit, adhuc ge- nuflexus peret à DEO gratiam: hanc vel similem orationem fundens.

Rogo te, benignissime Domine, ut lucem de fede Majestatis tuæ ad me mittas, & abundantem gratiam tribuas, quæ clarè cognoscam, quid & quoties ab ultima mea confessio- ne peccaverim, & in amaritudine animæ meæ, magna cordis contri- tione, commissâ luceam, & ex sincere tui super omnia amore detester.

108. III. Exigenda à conscientia ratio, & jam non unius diei (horas singu- las, ut in quotidiano examine fieri allo- let, percurrendo) lapsus, sed totius temporis, atque adeo singulorum ac ul- tima

tima confessione lapsorum dierum peccata omnia, sive dein ore, sive opere, sive etiam mente duntaxat commissã illa sint, præcipuè autem ea, in quã proclivior est, & frequentior lapsus, in memoriam sunt revocanda, & ante oculos mentis nostræ statuenda: quod equidem illi, qui quotidie suæ conscientiæ latebras diligenter eã, de qua supra à n. 6. accuratatione discussit examinaritque, non erit difficile. Atque ut peccata commissã in memoriam faciliùs revocari queant, etsi factis esse videatur, ante oculos habere præcepta tum DEI, decalogo comprehensa, tum Ecclesiæ; peccata item capitalia, opera misericordiæ tum corporalia, tum spiritualia, nec non statum vitæ, in quo versaris, & officium, quod geris: infra tamen parte tertiã subijciam aliquem eorum delictorum, quæ solent esse faciliora & frequentiora, catalogum.

109. IV. Discussã in hunc modum conscientia, peccatisque in ordinem, prout Sacerdoti exponere volueris, redactis, pensanda est, & etiam atque etiam ponderanda eorundem gravitas & malitia, ad eorumque detestationem & vehementem dolorem excitanda voluntas, attendendo, quem, & quantum, quàm munificum, quàm bonum DEUM, Creatorem, Redemptorem, Conservatorem, Dominum, Patrem, Largitorem bonorum omnium &c. peccatis tuis offenderis: quantã gratiã excideris, quantum regnum perdidideris, quanta damna & supplicia in futurum incurreris &c. His consideratis in contritionem & cordialem peccatorum detestationem erumpe, juxta formulam aliquam infra parte secundã præscribendam. Actui verò

contritionis eliciendo non incongruè præmitti poterit hæc vel similis oratio.

Domine JESU Christe, respice re digneris super me miserum peccatorem oculis misericordiæ tuæ, quibus respexisti Petrum in atrio, Magdalenam in convivio, & latronem in patibulo, & præsta, ut cum Petro peccata mea dignè desileam, cum Maria Magdalena perfectè te diligam, & cum latrone in sæcula sæculorum te videam. Amen.

no. V. Serio propone impostero cum DEI gratia vitæ emendationem, maximè in illis peccatis, in quæ sæpiùs & graviùs ab ultima confessione es lapsus. Formam propositi habes infra insertam formæ & praxi Contritionis eliciendæ.

Et in hunc modum si te ad Sacramentum Pœnitentiæ obeundum præparaveris, existima, te tuo officio hætenus bene functum esse. Deinceps verò id unum cavebis, ne quidquam admittas, quod tuæ tam bonæ & sinceræ ad confitendum dispositioni obesse possit; & hoc non est nisi peccatum aliquod mortale: hoc enim solum est, quod dolorem novum exigit, ad eò ut tunc prior ille ad valorem Sacramenti suscipiendi non sit ampliùs utilis.

QUÆSTIO II

De quibusdam aliis ante confessionem expediendis.

Duo adhuc sunt, quæ priùs, quàm ipsum Confessionis negotium coram legitimo sacerdote incipiat tractari, hoc loco